

WYDAWNICTWO NAUKOWE I EDUKACYJNE STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH

WYRÓŻNIONE W KONKURSIE ACADEMIA 2022

27 maja br. podczas Targów Książki Akademickiej i Naukowej ACADEMIA odbyło się wręczenie nagród w Konkursie na najlepszą książkę akademicką i naukową ACADEMIA 2022. Celem konkursu jest wyróżnienie i promocja wydawców najlepszych publikacji akademickich i naukowych, które ukazały się na rynku w latach 2021-2022. Wzięło w nim udział 39 wydawców i zgłoszono 118 publikacji. Wśród nagrodzonych znalazło się Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, które otrzymało Wyróżnienie Rektora Uniwersytetu Warszawskiego ACADEMIA 2022 dla publikacji akademickiej w dziedzinie nauk społecznych i humanistycznych: *Praca i pasja – zbiór wywiadów* (2021). Wyróżnienie odebrała Marta Lach, dyrektor WNIe SBP.

Spis treści

OD REDAKTORA (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTYKUŁY

Barbara Budyńska, Małgorzata Jezierska: Biblioteki w Polsce – 4

Zdzisław Gębołyś: „Bibliotekarz” 1919-1929-1939. Cz. 5. (1) Czasopismo fachowe nie tylko dla bibliotekarzy – 15

Olimpia Gogolin: Bibliotekę mamy w sercu, o 14. Forum Młodych Bibliotekarzy słów kilka – 20

Z BIBLIOTEK

Aleksandra Skiba: Zmagania (nie)literackie z bursztynem w tle – 22

WSPOMNIENIA

Pozytywista w bibliotece. Jan Morawski – twórca Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu (Emilia Czerniejewska) – 26

O BIBLIOTEKACH W PRASIE

Biblioteki z pomocą uchodźcom z Ukrainy... (Bożena Lech-Jabłońska) – 28

PRAWO BIBLIOTECZNE

Udostępnianie rozpraw doktorskich (Rafał Golał) – 33

OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH W PRACY BIBLIOTEKARZA.

DOŚWIADCZENIA I PRAKTYKA

Prezes UODO sprawdza, czy IOD nie jest jedynie figurantem (Sylwia Czub-Kielczewska) – 36

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

Natalia Kropp (Emilia Czerniejewska, Marek Dubiński) – 38

Z ŻYCIA SBP

Posiedzenie Senackiej Komisji Kultury i Środków Przekazu • Prezydium ZG SBP • X Sympozjum „Ludzie książki Pomorza Zachodniego” • #1lib1ref – wiosenny maraton edycyjny (online) • Analiza Funkcjonowania Bibliotek Publicznych (AFBP) – udostępnione szablony • SBP, Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne SBP na 12. WTK • Posiedzenie ZG SBP (Marzena Przybysz) – 40

Z ŻYCIA KOSZYKOWEJ

Kazimierz Odnowiciel. Roztropny polityk i zwycięski wódz (Maciej Motas) – 42

POSTAKTUALIA (Jacek Wojciechowski) – 43

W KILKU SŁOWACH – 19, 41

Contents

FROM THE EDITOR (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTICLES

Barbara Budyńska, Małgorzata Jezierska: Libraries in Poland – 4

Zdzisław Gębołyś: „Bibliotekarz” (*Librarian*) 1919-1929-1939. Part 5. (1). A Professional Journal Not Only for Librarians – 15

Olimpia Gogolin: Library in Our Hearts, a Few Words About the 14th Forum of Young Librarians – 20

FROM LIBRARIES

Aleksandra Skiba: (Un)Literary Struggles With Amber in the Background – 22

RECOLLECTIONS

A Positivist in the Library. Jan Morawski – The Founder of the Main Library of Agricultural University in Wrocław (Emilia Czerniejewska) – 26

ON LIBRARIES IN THE PRESS

Libraries Helping Refugees From Ukraine... (Bożena Lech-Jabłońska) – 28

LIBRARY LAW

Providing Access to Doctoral Dissertations (Rafał Golał) – 33

PERSONAL DATA PROTECTION IN THE WORK OF LIBRARIANS. EXPERIENCE AND PRACTICE

The UODO President Checks Whether the DPO is not Just a Figurehead (Sylwia Czub-Kielczewska) – 36

OBITUARIES

Natalia Kropp (Emilia Czerniejewska, Marek Dubiński) – 38

FROM THE PLA

Meeting of the Senate Committee on Culture and the Media • Presidium of the PLA General Board • 10th Symposium „People of the Book of Western Pomerania” • #1lib1ref – Spring Editing Marathon (Online) • Performance Analysis of Public Libraries (AFBP) – Templates Provided • The PLA Publishing House at the 12th Warsaw Book Fair • The PLA General Board Meeting (Marzena Przybysz) – 40

FROM THE WARSAW PUBLIC LIBRARY IN KOSZYKOWA ST.

Casimir I the Restorer. A Prudent Politician and a Victorious Leader (Maciej Motas) – 42

POST-CURRENT EVENTS (Jacek Wojciechowski) – 43

IN A NUTSHELL – 19, 41

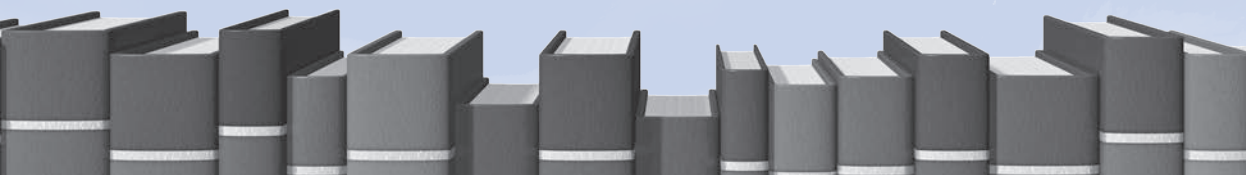
Od Redaktora

Czerwcowy numer „Bibliotekarza” w 2022 r. rozpoczynamy artykułem dr Barbary Budyńskiej i Małgorzaty Jezierskiej z Biblioteki Narodowej *Biblioteki w Polsce*. Autorki przedstawiają działalność bibliotek w Polsce, w szczególności w ostatnich dwóch latach, co pozwoliło dostrzec wpływ lockdownu na ich funkcjonowanie i omówić zmiany, jakie zaszły w ciągu ostatnich pięciu lat. W oparciu o dane GUS przedstawiona została sytuacja bibliotek publicznych, naukowych, pedagogicznych, fachowych, fachowo-beletrystycznych, ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej i towarzystw naukowych w zakresie m.in. stanu sieci, infrastruktury, finansowania, gromadzonych zbiorów, dostępności usług dla użytkowników i czytelników oraz prowadzonej działalności edukacyjnej i kulturalnej. Celem artykułu jest pokazanie aktywności różnych typów bibliotek w ostatnim trudnym czasie pandemii, kontynuacji wcześniej wprowadzonych zmian. Drugi tekst dr hab. Zdzisława Gębołysia z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy „*Bibliotekarz*” 1919-1929-1939”. Cz. 5. (1) *Czasopismo fachowe nie tylko dla bibliotekarzy* zawiera charakterystykę zawartości czasopisma odnoszącą się do informacji o publikacjach z innych dziedzin wiedzy poza bibliotekarstwem. Autor omawiając wybrane przykłady artykułów poświęconych literaturze pięknej, nauce o literaturze, architekturze, ikonografii, filozofii i socjologii podkreśla ich wykorzystanie przez bibliotekarzy do budowania zainteresowań czytelnicznych. Ostatni tekst w dziale „Artykuły” przygotowała dr Olimpia Gogolin z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gliwicach *Bibliotekę mamy w sercu, o 14. Forum Młodych Bibliotekarzy słów kilka*. Autorka przedstawia prace organizatorów tegorocznego Forum Młodych Bibliotekarzy, które odbędzie się 8 i 9 września w Zabrzu i w Katowicach i zaprasza wszystkich młodych bibliotekarzy do aktywnego uczestnictwa.

W dziale „Z bibliotek” publikujemy artykuł *Zmagania (nie)literackie z bursztynem w tle* autorstwa Aleksandry Skiby z Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie. Autorka omawia działania nad powstaniem nowej nagrody literackiej w regionie zachodniopomorskim. Nagroda Literacka „Jantar” powstała w 2019 r. i nagrodzona jest nią najlepsza książka wydana w roku poprzedzającym rozstrzygnięcie konkursu. W dziale „Wspomnienia” Emilia Czerniejewska z Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej we Wrocławiu w tekście *Pozytywista w bibliotece* wspomina Jana Morawskiego, twórcę Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu, zmarłego 45 lat temu. Autorka artykułu przybliży nam życiorys i zawodową drogę J. Morawskiego. Był teoretykiem agronomii, działał aktywnie w wielu organizacjach rolniczych w okresie przed II wojną światową, inicjował akcje oświatowe służące modernizacji rolnictwa. Na szczególne podkreślenie zasługują prace J. Morawskiego w tworzeniu Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu, a następnie kierowanie tą placówką. Poznajemy człowieka o ogromnej wiedzy rolniczej i bibliotekarskiej, człowieka o wielkiej kulturze osobistej. W dziale „O bibliotekach w prasie” Bożena Lech-Jabłońska z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie przedstawia aktywność bibliotek w województwie lubelskim odnotowaną w prasie regionalnej.

Czerwcowy numer „Bibliotekarza” kończą, jak zwykle, stałe rubryki. W dziale „Prawo biblioteczne” przedstawiamy artykuł Rafała Golata *Udostępnianie rozpraw doktorskich*. Natomiast w dziale „Ochrona danych osobowych w pracy bibliotekarza. Doświadczenia i praktyka” kolejny artykuł Sylwii Czub-Kiełczewskiej *Prezes UODO sprawdza, czy IOD nie jest jedynie figurantem*. Numer uzupełniają: „Z życia SBP” i „Z życia Koszykowej” oraz *Postaktualia* Jacka Wojciechowskiego.

Elżbieta Stefanowicz

BIBLIOTEKI W POLSCE

Podstawowym źródłem informacji o bibliotekach w Polsce są dane Głównego Urzędu Statystycznego (GUS). Uzupełniają je zbierane resortowo, np. przez ministerstwo edukacji informacje o bibliotekach szkolnych, ministerstwo obrony narodowej o bibliotekach wojskowo-oświatowych. Narzędziem, dzięki któremu pozyskiwane są corocznie przez GUS dane dotyczące bibliotek: publicznych, naukowych, pedagogicznych, fachowych, fachowo-beletrystycznych, ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (inte) i towarzystw naukowych, jest formularz K-03, od 2011 r. wspólny dla wymienionych bibliotek. Wcześniej, dane dotyczące bibliotek zbierane były dwutorowo, formularz K-03 obejmował biblioteki publiczne, K-04 pozostałe, wymienione wyżej.

Dzięki danym zbieranym przez GUS, biblioteki i inne zainteresowane instytucje dysponują bardzo bogatym materiałem, który służyć może analizom rocznym, porównawczym w ujęciu chronologicznym oraz przedmiotowym i podmiotowym. Wspólny formularz K-03 dla podstawowych typów bibliotek w Polsce był uzupełniany w kolejnych latach o zagadnienia dotyczące np. zastosowania nowych technologii w bibliotekach, ich dostępności, tak by możliwe było uchwycenie zmian w działalności bibliotek, dostosowywanie oferty i usług do zachodzących przeobrażeń oraz potrzeb użytkowników. Ważne było także stworzenie jak najpełniejszego obrazu potencjału bibliotek, ich zasobu, wykorzystania oferowanych usług. Szczegółowe analizy z wykorzystaniem materiałów pozyskanych z danych GUS zawierają publikacje Biblioteki Narodowej, od 2012 r. ukazujące się pod tytułem *Stan bibliotek w Polsce. Raport*¹. Do tych obszernych opracowań odsyłamy zainteresowa-

nych bardzo bogatą analizą, uwzględniającą opis sytuacji bibliotek nie tylko w konkretnym roku, ale również w ujęciu kilkuletnim, dostępnością do danych liczbowych i wskaźników ilustrujących działalność bibliotek w różnych zestawieniach i kontekstach. Ważnym rozszerzeniem zakresu zbieranych danych i ich analizy były informacje dotyczące źródeł i poziomu finansowania, dostępności usług bibliotecznych w szerokim rozumieniu, użytkowników i odwiedzin w bibliotece, zatrudnienia, zakresu i wykorzystania usług elektronicznych, szkolenia i imprez bibliotecznych, działalności wydawniczej. W kolejnych latach oprócz pełnej analizy w zakresie wprowadzonych już zmian, rozbudowano omówienie dotyczące m.in. infrastruktury obiektów bibliotecznych i dostępności usług oraz wykorzystania licencjonowanych dokumentów elektronicznych i ich finansowania, usług elektronicznych oferowanych przez biblioteki.

Niniejszy artykuł poświęcony jest bibliotekom w Polsce, w szczególności ich działalności w ostatnich dwóch latach, co daje możliwość uchwycenia wpływu, jaki miała na nie pandemia, zilustrowanie zmian w kontekście ostatnich pięciu lat. Takie ujęcie pozwoli nie tylko na zarysowanie charakterystycznych zjawisk dotyczących ostatniego okresu, ale też na określenie bilansu strat i zysków. W tekście wskazane będą wybrane elementy działalności bibliotek, w zakresie na jaki pozwalają ramy artykułu.

SIEĆ I INFRASTRUKTURA

W 2020 r. funkcjonowało w Polsce 9180 placówek bibliotecznych należących do podstawowych typów². Najliczniejszą grupę stanowiły biblioteki

publiczne – 7782 (65% placówek w sieci funkcjonuje na wsi), następnie biblioteki naukowe – 808³ (w tym 611 szkół wyższych), biblioteki fachowe – 274, biblioteki pedagogiczne – 254. Pozostałe kategorie bibliotek utrzymały stan na niższym poziomie: biblioteki fachowo-beletrystyczne – 50 placówek, biblioteki ośrodków inte – 16 oraz biblioteki towarzystw naukowych – 11.

Wielkość poszczególnych sieci w województwach uzależniona jest przede wszystkim od zasięgu terytorialnego (struktury administracyjnej) i liczby ludności (w przypadku bibliotek publicznych), nasycenia instytucjami oświatowymi, naukowymi, o charakterze kulturalnym (biblioteki naukowe, pedagogiczne), rozwoju infrastruktury przemysłowej, działań o charakterze regionalnym (biblioteki fachowe, fachowo-beletrystyczne). Wśród województw z największą liczbą instytucji bibliotecznych wyróżniają się mazowieckie – 1221 placówek oraz śląskie – 930 i małopolskie – 892, z najmniejszą natomiast: lubuskie (255), podlaskie (271) i świętokrzyskie (298).

W perspektywie ostatnich pięciu lat największe ograniczenia w liczbie placówek dotyczyły bibliotek publicznych (ubyły 202 placówki) oraz bibliotek naukowych (130). W przypadku bibliotek publicznych zamykano przede wszystkim wiejskie filie biblioteczne lub reorganizowano duże sieci miejskie (np. w Łodzi i w Krakowie), bibliotek naukowych – reorganizowano sieci bibliotek szkół wyższych, likwidowano małe instytutowe placówki lub włączano je w większe jednostki. Działania te miały związek m.in. z sytuacją społeczną i demograficzną (zmniejszanie się liczby potencjalnych użytkowników, np. mieszkańców miejscowości, regionu lub studentów uczelni), a także ze skutka-

mi zmian organizacyjnych, tj. likwidacji lub ograniczania działalności instytucji, w ramach których funkcjonowały (np. szkół wyższych, instytucji naukowych, badawczych). Ograniczenia liczby placówek i ich potęjały w obrębie innych typów bibliotek wynikały najczęściej z wyczerpywania się dotychczasowej formuły działania (biblioteki fachowe, fachowo-beletrystyczne, ośrodków inte), ograniczeń w finansowaniu bieżącej działalności (biblioteki towarzystw naukowych) oraz zmian w strukturze sieci wprowadzanych przez organizatora (biblioteki pedagogiczne).

Biorąc pod uwagę wymienione okoliczności największe procentowe straty w obrębie sieci w ostatnich 5 latach odnotowały biblioteki ośrodków inte (23,8%), biblioteki naukowe (13,9%), biblioteki fachowe (9,3%), najmniejsze biblioteki publiczne – 2,5%, fachowo-beletrystyczne – 5,7%, pedagogiczne – 6,6%.

Zmiany ostatnich dwóch analizowanych lat (spadek ogółem o 1,6%), na które mogły wpłynąć okoliczności związane z pandemią, najbardziej dotknęły biblioteki naukowe – spadek o 4,7%, biblioteki publiczne – o 1,3%, fachowe – o 1,1%, pedagogiczne – o 0,8%, choć mogły one także wynikać z innych powodów występujących w poprzednich latach.

Obok stanu instytucjonalnego bibliotek ważnym elementem funkcjonowania jest ich potencjał infrastrukturalny. W 2020 r. co ósma biblioteka w Polsce (12,6%) posiadała samodzielną siedzibę w odrębnym budynku, pozostałe (87,4%) funkcjonowały w obiektach współużytkowanych z innymi instytucjami. Blisko jedna czwarta (23,9%) budynków i lokali bibliotecznych została wybudowana przed 1945 r., 57,1% pochodziło z lat 1945-1989,

Tab. 1

Instytucje biblioteczne w Polsce w latach 2016-2020

Lata	Ogółem	Biblioteki / Placówki biblioteczne						
		publiczne	naukowe	pedagogiczne	fachowe	fachowo-beletrystyczne	ośrodków inte	towarzystw naukowych
2016	9 567	7 984	938	272	302	53	21	12
2017	9 474	7 953	896	257	294	55	21	13
2018	9 406	7 925	873	258	284	49	19	13
2019	9 326	7 881	848	256	277	52	16	11
2020	9 180	7 782	808	254	274	50	16	11
Różnica 2016-2020	- 387 4,0%	- 202 2,5%	- 130 13,9%	- 18 6,6%	- 28 9,3%	- 3 5,7%	- 5 23,8%	- 1 8,3%

Źródło: wszystkie tabele opracowanie własne na podstawie danych GUS.

co piąta (19%) powstała po 1989 r. (w tym 40 w 2020 r.). Co dziesiąty obiekt biblioteczny wpisany był do rejestru zabytków (9,7%). Zmiany w infrastrukturze bibliotek następują powoli, choć ostatnie lata to czas intensywniejszej modernizacji bibliotek, poprawy standardów lokali – zagospodarowania, wyposażenia, designu architektonicznego oraz projektowania przyjaznych przestrzeni dla korzystających z bibliotecznej oferty. Zauważalna jest także większa dbałość o potrzeby specjalnych grup użytkowników. W latach 2016-2020 swoje miejsce w nowo wybudowanych, samodzielnych obiektach pozyskały 44 placówki, a kolejne 82 w nowych lokalach, współużytkowanych z innymi instytucjami (łącznie 126). Beneficjentami tych zmian były przede wszystkim biblioteki publiczne (115 placówek) i naukowe (9) oraz pojedyncze spośród bibliotek: pedagogicznych i fachowych. W przypadku bibliotek publicznych duży wpływ na ich modernizację miał program **Infrastruktura bibliotek w ramach NPRCz na lata 2016-2020**. Środki o wartości 150 mln zł wspierały inwestycje biblioteczne, w dużej części placówek znajdujących się na terenach wiejskich. Należy podkreślić również wkład samorządów, które wyłącznie z własnych funduszy pokrywały wydatki związane z budową lub modernizacją obiektów bibliotecznych, zapewniały wysoki wkład własny starając się o dofinansowanie z programów unijnych.

W 2020 r. przeciętna powierzchnia użytkowa placówki bibliotecznej zwiększyła się do 221,9 m². Blisko 46,5% placówek wykazało funkcjonowanie w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, w przypadku wejścia do budynku było to 45,8% placówek, a udogodnienia wewnątrz budynku posiadało 30,5%. Najlepiej przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych były biblioteki naukowe (74,1%). Spośród 808 placówek 591 (73,1%) posiadało dostosowane wejście do budynku, a 540 (66,8%) udogodnienia wewnątrz budynku. Pozostałe biblioteki oferowały tego typu usługi na zbliżonym poziomie: fachowe (50,4%), pedagogiczne (47,6%), publiczne (43,7%), towarzystw naukowych (36,4%), fachowo-beletrystyczne (36,0%). Tylko biblioteki ośrodków intezaledwie w 18,8% wykazały przynajmniej jeden rodzaj przystosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Przestrzeń w obiektach bibliotecznych była sprzymierzeńcem działalności w okresie pandemii. Większa powierzchnia bibliotek umożliwiała organizowanie pracy zgodnie z zalecanymi środkami

bezpieczeństwa, np. wydzielenie czytelni/miejsc czytelnianych z bezpiecznymi miejscami do pracy, przygotowanie wypożyczalni zapewniało bezpieczny kontakt bibliotekarza z czytelnikami, kwarantannę obiektów zwróconych przez czytelników.

Czas pandemii sprzyjał nowemu gospodarowaniu przestrzenią w bibliotekach, wprowadzaniu bądź doskonaleniu obrotu książek, by z jednej strony nie zakłócić możliwości dostępu do nich, z drugiej zaoferować bezpieczny i dogodny (bez limitów czasu) odbiór zamówionych książek, a następnie ich zwrot. Według analiz wojewódzkich bibliotek publicznych za 2020 r. biblioteki posiadały 180 wrzutni (najwięcej mazowieckie – 73, pomorskie – 24), 23 księżkomaty (najwięcej mazowieckie – 9), sytuowane w dogodnych dla użytkowników miejscach (dworce, ciągi komunikacyjne, usługowe). Dystans do bibliotek zmniejszały bibliobusy, które obsługiwały mieszkańców gmin/terenów województw: podkarpackiego (1), pomorskiego (1), wielkopolskiego (2), zachodniopomorskiego (1).

FINANSOWANIE

Podstawą funkcjonowania bibliotek w Polsce jest dotacja podmiotowa organizatora, zapewniająca przede wszystkim środki na działalność bieżącą. Uzupełniają ją dotacje celowe (m.in. resortów MKiDN, MEiN, MSWiA), dotacje samorządów różnych szczebli (np. dla bibliotek powiatowych w sieci publicznej), fundusze unijne, granty od stowarzyszeń i fundacji, a także sponsorów oraz środki wypracowane.

W 2020 r. biblioteki w Polsce wydały ponad 273,7 mln zł na zbiory, prenumeratę czasopism oraz opłaty dostępu do zbiorów elektronicznych w ramach licencji. Wydatki na książki i zbiory licencjonowane kształtowały się na podobnym poziomie (stanowiły odpowiednio: 42,3% i 41,5% wszystkich wydatków na materiały biblioteczne). Na czasopisma (w tym prenumeratę) przeznaczono 11,8% środków, pozostałe 4,3% na zbiory specjalne. W 2020 r. w przeliczeniu na jednego czytelnika przeciętnie wydano 20 zł 17 gr na zakup drukowanych książek.

W porównaniu z okresem sprzed pięciu lat sytuacja uległa wyraźnej zmianie. W latach 2016-2020 wydatki na zakup zbiorów i licencji zwiększyły się o 30% (w bibliotekach naukowych – o 41,1%, publicznych – o 19,4%, pedagogicznych – o 10,2%). Dotyczyło to szczególnie wydatków

na materiały licencjonowane. Na poziomie ogółem i w bibliotekach naukowych wydatki na ten cel podwoiły się, w publicznych wzrosły trzy i pół krotnie, w fachowych dwa i pół krotnie. Wydatki na książki tradycyjne wyraźnie wzrosły w bibliotekach publicznych (w 2020 r. o 13,6%), w pozostałych typach bibliotek obniżyły się.

Mimo iż w poszczególnych typach bibliotek różnie kształtowała się polityka wydatkowania funduszy na materiały biblioteczne podobne trendy utrzymały się w ostatnich pięciu latach. Dla bibliotek publicznych w 2020 r. priorytetem były nadal wydatki na zakup książek drukowanych, na ten cel przeznaczyły 80,6% swoich środków na materiały biblioteczne⁴, podobnie dla bibliotek towarzystw naukowych – 91,1%⁵, bibliotek pedagogicznych – 69,1%⁶ i fachowo-beletrystycznych – 61,2%. Odwrotne proporcje odnotowano w bibliotekach naukowych i fachowych, odpowiednio 65,7% i 42,4% finansów przeznaczono na zbiory licencjonowane⁷. Dla bibliotek ośrodków inte ważne było uzupełnianie zbiorów specjalnych (45,4% środków przeznaczyły na ten cel) oraz zakup i prenumerata czasopism (37,7%). Także biblioteki fachowe i fachowo-beletrystyczne wydały ok. 1/3 środków na czasopisma (odpowiednio: 29,9% i 37,5%).

Ostatnie dwa lata wskazują wprawdzie na utrzymanie kierunków kształtowania zasobów, to wyraźnie zwiększył się zakup zbiorów audiowizualnych i elektronicznych (o ok. 10%) oraz wzrost środków na opłacenie dostępu do licencji (o ponad 100%). Struktura wydatków na poziomie ogółem (w latach 2016, 2019, 2020) wskazuje na przesunięcie funduszy przeznaczanych na książki (odpowiednio z 52,2%; 51,2%, 42,3%), prenumeratę czasopism (z 18,4%; 16,1%, 11,8%) i zbiory specjalne (z 4,6%; 5,3%, 4,3%) na zakup licencji (z 24,8%; 27,4% do 41,5%). Szczególnie widać to w bibliotekach naukowych (wzrost udziału środków na licencje z 44,1%; 48,7% do 65,7%), fachowych (z 14,6%; 36,9% do 42,4%), publicznych (z 1,6%; 2,8% do 6,1%).

Zmiany, o których mowa zwiększają możliwość dostępu do zasobów bibliotecznych w warunkach ograniczonej fizycznej dostępności bibliotek.

ZASOBY

Biblioteki w Polsce budują zasoby hybrydowe, obok drukowanych dokumentów rozwijają równolegle kolekcje elektroniczne (dokumenty elektro-

Tab. 2

Wydatki na materiały biblioteczne w 2020 r.

Wyszczególnienie	Biblioteki / Placówki biblioteczne							
	Ogółem	publiczne	naukowe	pedagogiczne	fachowe	fachowo-beletrystyczne	ośrodków inte	towarzystw naukowych
	w tys. zł							
Ogółem	273 711,2	108 184,2	161 216,5	3 905,4	4 683,4	213,0	129,5	5,8
Książki	115 845,9	87 223,4	27 541,1	2 700,2	778,6	130,4	20,7	5,3
Czasopisma	32 300,5	9 046,3	21 579,0	807,1	1 399,6	79,9	48,8	0,5
w tym prenumerata	29 136,7	8 536,2	18 984,0	776,1	1 321,4	74,5	46,2	0,0
Zbiory specjalne	11 886,9	5 271,6	6 189,2	221,2	521,6	2,7	58,8	–
w tym audiowizualne	4 499,2	4 147,3	450,0	156,7	2,2	2,4	–	–
w tym dokumenty elektroniczne	883,7	350,4	531,2	12,1	1,2	0,3	–	–
Licencjonowane zbiory elektroniczne, do których biblioteka opłaciła dostęp	113 677,8	6 642,9	105 907,2	176,9	1 983,7	–	1,2	–

Struktura zasobów bibliotek w 2020 roku (w %)

Wyszczególnienie	Biblioteki / Placówki biblioteczne						
	publiczne	naukowe	pedagogiczne	fachowe	fachowo-beletrystyczne	ośrodków inte	towarzystw naukowych
Księgozbiór (w wol.)	90,4	58,0	95,9	68,6	97,3	53,7	96,0
Zbiory specjalne (w jedn. inw.)	4,2	12,7	3,0	25,4	1,3	18,7	3,9
Zbiory licencjonowane, do których biblioteki opłaciły dostęp (liczba tytułów)	4,0	25,2	0,5	2,0	–	25,1	–
Materiały zdigitalizowane (liczba obiektów)	1,5	4,0	0,6	4,1	1,4	2,5	0,2

niczne na nośnikach fizycznych, licencjonowane, zdigitalizowane). W ich strukturze nadal dominują księgozbiory, stanowią 73,6% całości oferty. W poszczególnych typach bibliotek zasoby są zróżnicowane, dostosowane do profilu i specyfiki placówek, potrzeb i zainteresowań użytkowników.

W 2020 r. biblioteki w Polsce dysponowały 229,8 mln wol. księgozbiorów (w tym 205,5 mln wol. książek i 24,4 mln wol. czasopism) oraz 27,2 mln jedn. inw. zbiorów specjalnych (w tym: 4,4 mln jedn. inw. materiałów audiowizualnych oraz 974,4 tys. jedn. inw. zbiorów elektronicznych na nośnikach fizycznych). Łącznie dysponowały 257 mln jedn. inw. zbiorów zinwentaryzowanych, które stanowiły 82,3% ogółu oferty bibliotek. Jej uzupełnieniem były licencjonowane zbiory elektroniczne, do których biblioteki wykupiły dostęp (47,1 mln tytułów) oraz ponad 8,1 mln obiektów materiałów zdigitalizowanych. Oferta dostępu do materiałów i źródeł informacji w bibliotekach obejmowała 312,2 mln dokumentów.

Wśród ogółu zasobów bibliotek w Polsce 15,1% stanowiły licencjonowane zbiory, pozyskane poprzez wykup dostępu (w bibliotekach naukowych i ośrodków inte jedną czwartą). W poszczególnych latach zmieniała się liczba bibliotek, które zapewniały dostęp do takich zbiorów, co wynikało z możliwości finansowych oraz zmieniającego się poziomu zainteresowania użytkowników tego typu ofertą. Ta kosztowna dla bibliotek usługa skłaniała je do uczestnictwa w konsorcjach, co pozwalało na obniżanie kosztów zakupu licencji. W 2020 r. dostępnym było łącznie 47,1 mln licencjonowanych tytułów, na które składało się 34,3 mln książek elektronicznych, 4,6 mln czasopism elektronicznych oraz 7,3 tys. baz danych i 8,2 mln innych zbiorów elektronicznych. Największy zasób licencjonowanych zbiorów oferują biblioteki naukowe (w 2020 r. w ich ofercie było 89,1% wszystkich tytułów dostępnych w bibliotekach w Polsce).

W bibliotekach systematycznie rosną kolekcje materiałów zdigitalizowanych, w 2020 r. stanowiły

Tab. 4

Zbiory zinwentaryzowane bibliotek (księgozbiory oraz zbiory specjalne) w latach 2016-2020

Biblioteki	Księgozbiory oraz zbiory specjalne w tys. jedn. inw.				
	2016	2017	2018	2019	2020
Publiczne	134 305,4	133 817,3	133 056,6	132 718,1	130 830,4
Naukowe	116 365,1	116 575,1	117 285,1	118 129,9	117 527,9
Pedagogiczne	13 361,4	13 009,6	12 997,2	12 825,3	12 750,7
Fachowe	9 460,0	9 630,5	6 958,2	6 966,8	7 338,3
Fachowo-beletrystyczne	641,1	659,0	591,6	610,1	596,4
Ośrodków inte	590,6	490,6	398,4	338,6	356,4
Towarzystw naukowych	215,9	251,5	252,9	205,1	206,2

Zbiory licencjonowane bibliotek w Polsce w latach 2016-2020

Biblioteki	Licencjonowane zbiory elektroniczne, do których biblioteki wykupiły dostęp (w tys. tytułów)				
	2016	2017	2018	2019	2020
Publiczne	3 421,3	668,7	1 752,6	2 673,7	5 503,7
Naukowe	21 402,0	22 634,3	24 741,2	28 652,8	41 958,7
Pedagogiczne	27,6	30,5	44,1	52,0	61,3
Fachowe	25,9	36,9	27,3	58,2	154,2
Fachowo-beletrystyczne	–	–	–	–	–
Ośrodków inte	69,0	75,2	85,9	148,4	123,4
Towarzystw naukowych	–	–	–	–	–

2,6% całości oferty (w bibliotekach naukowych i fachowych ok. 4%), na które składało się ponad 8,1 mln obiektów (w 2020 r. wprowadzono 635,9 tys. nowych). Budowanie zdigitalizowanych kolekcji opiera się często na współpracy między bibliotekami różnych typów, co pozwala na tworzenie zasobów dostępnych w bibliotekach cyfrowych – własnych lub w ramach konsorcjów. Największymi kolekcjami obiektów zdigitalizowanych dysponują biblioteki naukowe, do których należy 82,6% tego typu materiałów dostępnych w bibliotekach.

Utrzymująca się od lat struktura zasobów bibliotek z dużym prawdopodobieństwem będzie miała podobny schemat w następnych latach, choć dotychczasowe proporcje mogą ulegać zmianie. Należy wziąć pod uwagę zmiany w technologii zapisu tekstów, tendencje dotyczące cyfryzacji zapisu informacji. Ważne i trudne do oszacowania mogą być zmiany wynikające z okoliczności nieprzewidywalnych, takich jak w ostatnich dwóch latach pandemia. W ostatnich pięciu latach widoczny był wzrost wykupu dostępu do licencjonowanych zbiorów elektronicznych we wszystkich typach bibliotek (z wyjątkiem bibliotek ośrodków inte), choć nie był on regularny i nie następował rok rocznie (np. w bibliotekach fachowych). Ostatnie dwa lata charakteryzuje olbrzymi procentowy ich przyrost, co wiąże się z brakiem fizycznej dostępności do zasobów bibliotek i podejmowaniem kosztownych prób rozwiązania tego problemu. Liczba tytułów licencjonowanych zbiorów bibliotecznych, do których biblioteki publiczne wykupiły dostęp wzrosła w latach 2019/2020 o 105,8%, np. w bibliotekach naukowych o 46,4%, w bibliotekach pedagogicznych o 17,9%, w bibliotekach fachowych o 164,9%.

Biblioteki coraz częściej dysponują urządzeniami, które umożliwiają odczytanie tekstu zapisanego w formie elektronicznej, dzięki np. czytnikom czy czytnikom książki mówionej. Ich zaletą jest to, że udostępniane przez bibliotekę na zewnątrz umożliwiają odczytywanie tekstu w warunkach dogodnych dla czytelnika. Z danych GUS wynika, że w 2020 r. dostępność do tekstów za pomocą czytników oferowały 402 biblioteki, które dysponowały 1117 urządzeniami, 434 biblioteki udostępniły 2534 czytniki książek elektronicznych. Patrząc na te liczby widać wyraźny postęp w wyposażaniu bibliotek, bowiem rok wcześniej 355 bibliotek mogło zaoferować czytniki (927 urządzeń), 336 placówki czytniki książek elektronicznych (1938).

DOSTĘPNOŚĆ

Ważnym elementem funkcjonalności bibliotek jest dostępność usług. Na ich zakres i różnorodność ma wpływ m.in. liczba i rozmieszczenie placówek bibliotecznych, ułatwienia dla osób z różnymi dysfunkcjami (np. wzroku, słuchu, ruchu) oraz osób starszych, dostosowanie godzin pracy do potrzeb konkretnych środowisk, poszczególnych grup (np. osób pracujących w standardowych godzinach, tj. od 8-16), budowa zasobów hybrydowych, rozwój e-usług, czy też powstawanie punktów dostępu poza murami bibliotek. W tym zakresie dane z ostatniej pięcioletki pokazują korzystne zmiany, również z lat 2019/2020.

Najszerzy zakres dostępności godzinowej oferują biblioteki pedagogiczne (średnio 41,4 godz. w ciągu tygodnia), nieco powyżej 30 godz. tygodniowo pracują: biblioteki naukowe – 34,5, bi-

Wybrane wskaźniki dostępności bibliotek w Polsce w 2020 r.

Biblioteki	Odsetek placówek posiadających wejścia przystosowane dla osób na wózkach inwalidzkich	Przeciętna liczba godzin otwarcia placówek w ciągu tygodnia	Odsetek placówek oferujących użytkownikom komputery z dostępem do internetu	Odsetek placówek z katalogiem online
Publiczne	43,0	31,6	86,9	74,4
Naukowe	73,1	34,5	78,2	74,9
Pedagogiczne	47,2	41,4	98,4	95,7
Fachowe	49,6	31,1	42,7	35,0
Fachowo-beletrystyczne	34,0	28,2	20,0	8,0
Ośrodków inte	12,5	31,8	43,8	37,5
Towarzystw naukowych	36,4	28,3	63,6	63,6

blioteki ośrodków inte – 31,8, biblioteki publiczne – 31,6, biblioteki fachowe – 31,1. Najkrócej otwarte są biblioteki towarzystw naukowych i fachowo-beletrystyczne (odpowiednio: 28,3; 28,2 godz. przeciętnie w ciągu „typowego” tygodnia). Z wyjątkiem bibliotek ośrodków inte, wszystkie typy bibliotek świadczą usługi w soboty⁸, choć w różnym stopniu. Pracuje wówczas 44,3% bibliotek pedagogicznych i ponad 1/3 bibliotek naukowych (35,1%), ponad 1/5 bibliotek towarzystw naukowych (22,2%), blisko co siódma biblioteka publiczna lub jej filia (15%) oraz fachowo-beletrystyczna (15,2%), biblioteki fachowe – 3,8%. W niedziele⁹ otwartych jest 7,7% bibliotek naukowych, 6,5% bibliotek fachowo-beletrystycznych, 1,1% bibliotek fachowych, 0,8% bibliotek pedagogicznych oraz 0,4% bibliotek publicznych (nie świadczyły tej usługi biblioteki ośrodków inte i towarzystw naukowych). Otwarcie bibliotek w soboty i niedziele często wiąże się z ograniczeniem ich działalności w inne dni tygodnia. Pełny tydzień (6 i/lub 7 dni) pracuje 34,8% bibliotek pedagogicznych, 26,6% bibliotek naukowych, 9,6% bibliotek publicznych, 4,3% bibliotek fachowo-beletrystycznych oraz 0,4% bibliotek fachowych¹⁰.

Zmiana w dostępie do bibliotek łączy się z rozwojem e-usług, budowaniem szerszego zdalnego dostępu do źródeł informacji i oferty bibliotecznej.

Coraz powszechniejsza technologizacja działań/pracy bibliotek i cyfryzacja zasobów, informacji oraz usług w skali ogółem dotyczy również bibliotek, ale w odniesieniu do konkretnych sieci ma bardzo różny wymiar. W 2020 r. blisko 94,5% bibliotek wykorzystywało w swojej pracy komputery, 84,6% z nich oferowało czytelnikom dostęp do komputerów z internetem¹¹. Biblioteki dysponowały 75,5 tys. komputerów (przeciętnie jedna placówka posiadała 8,2 komputera), blisko połowa z nich (47,7%), z łączami internetowymi, przeznaczona była dla użytkowników. W 2020 r. 81,3% placówek użytkowało komputerowe programy biblioteczne (99,2% bibliotek pedagogicznych, 82,3% bibliotek publicznych, 79,2% bibliotek naukowych). Realizowanie choć jednej z usług elektronicznych rejestrowanych przez GUS wykazywało 81,2% placówek bibliotecznych, w tym 72,4% oferowało dostęp do katalogu online.

Podstawową formą zdalnego komunikowania się bibliotek z użytkownikami była strona własna WWW (w 2020 r. posiadała ją 41,3% placówek) oraz profile w portalach społecznościowych (48,3%). Możliwość zdalnego korzystania z usług bibliotek spoza ich budynku jest systematycznie rozszerzana. Dostęp do katalogów online oferowały najliczniej biblioteki pedagogiczne (98,4%), biblioteki publiczne (86,9%) oraz biblioteki na-

ukowe (78,7%). W mniejszym zakresie usługę tę proponowały pozostałe typy bibliotek: towarzystw naukowych (63,6%), ośrodków inte (43,8%), fachowych (42,7%), fachowo-beletrystycznych (20,0%).

UŻYTKOWNICY, CZYTELNICY, ODWIEDZINY

W 2020 r. z usług bibliotek w Polsce skorzystało blisko 8 mln osób, które odwiedziły je blisko 47,9 mln razy. Przeciętnie jeden użytkownik skorzystał z oferty bibliotek 6 razy w ciągu roku. Aktywni byli użytkownicy bibliotek publicznych (jeden użytkownik odwiedził placówkę biblioteczną 7,4 razy) oraz bibliotek pedagogicznych (3,6 razy), a także fachowo-beletrystycznych (3,4 razy).

Dane ilustrujące przeciętną liczbę odwiedzin na jednego użytkownika w latach 2016-2020 w przypadku każdego typu bibliotek wskazują na duże spadki, co świadczy o coraz mniejszym ich wykorzystaniu. Jedynie w przypadku bibliotek publicznych i naukowych spadki przeciętnej liczby odwiedzin dotyczą kolejnych lat, w pozostałych typach bibliotek dane mówią o nieregularności występowania zjawiska. Największy spadek aktywności użytkowników w latach 2016-2020 odnotowały biblioteki naukowe – w 2016 r. przeciętna liczba odwiedzin na jednego użytkownika wynosiła 6,3, w 2020 r. – 2,7. W bibliotekach publicznych odpowiednio: 9,9; 7,4. Tak gwałtowny spadek odwiedzin dotyczy głównie lat 2019-2020; w bibliotekach publicznych odpowiednio 9,7; 7,4; w bibliotekach naukowych 5,7; 2,7.

Ponad 2/3 użytkowników bibliotek (71,8%) stanowili czytelnicy (tj. 5,7 mln osób), którzy co

najmniej raz w roku wypożyczyli książkę lub inny dokument biblioteczny (np. taki, do którego biblioteka wykupiła dostęp, po wcześniejszym zarejestrowaniu się jako czytelnik i uzyskaniu kodu dostępu). Pozostali użytkownicy korzystali z innych usług, na przykład z dostępu do komputerów i internetu, uczestniczyli w różnych formach aktywności: imprezach kulturalnych, spotkaniach autorskich oraz klubach czytelniczych itp.

Utrzymała się podobna struktura czytelników w poszczególnych typach bibliotek. 85,6% ogółu czytelników stanowili korzystający z bibliotek publicznych, tj. 4,9 mln osób, niecałe 0,8 mln czytelników wypożyczało z bibliotek naukowych. Z pozostałych typów bibliotek, czytelnicy korzystali zdecydowanie rzadziej: 166,5 tys. czytelników zarejestrowano w bibliotekach pedagogicznych, 19,4 tys. w bibliotekach fachowo-beletrystycznych, 9,4 tys. w bibliotekach fachowych, po 0,4 tys. w bibliotekach ośrodków inte oraz w bibliotekach towarzystw naukowych.

Skala ubytku czytelników we wszystkich typach bibliotek w okresie od roku 2016 do 2020 była bardzo duża. Najwięcej osób zrezygnowało z korzystania z zasobów bibliotek ośrodków inte (77,8%) oraz bibliotek fachowych (48,6%). O ile wymienione biblioteki nie należą do sieci najbardziej licznych i w przypadku pierwszej z nich, rozwijających swoje usługi, to wysokie straty wśród czytelników zanotowały także sieci liczniejsze i dotychczas charakteryzujące się dużym ich zainteresowaniem. Należy tu wymienić biblioteki naukowe (spadek czytelników o 40,6%) oraz biblioteki pedagogiczne (mniej o 32,0%). Biblioteki publiczne zarejestrowały straty sięgające 19,3% czytelników.

Tab. 7

Przeciętna liczba odwiedzin na jednego użytkownika w bibliotekach w Polsce w latach 2016-2020

Biblioteki	Przeciętna liczba odwiedzin na jednego użytkownika				
	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	8,7	8,6	8,5	8,6	6,0
Publiczne	9,9	9,9	9,8	9,7	7,4
Naukowe	6,3	5,9	5,7	5,7	2,7
Pedagogiczne	4,8	4,9	4,9	5,1	3,6
Fachowe	3,4	3,1	3,6	3,4	2,4
Fachowo-beletrystyczne	3,9	3,7	3,6	4,4	3,4
Ośrodków inte	7,2	5,1	4,2	3,1	2,2
Towarzystw naukowych	3,0	2,2	2,1	2,2	1,5

Czytelnicy w bibliotekach w Polsce w latach 2016-2020

Biblioteki	Czytelnicy				
	2016	2017	2018	2019	2020
	w tys.				
Publiczne	6 096,3	6 020,7	5 953,1	5 983,7	4 919,3
Naukowe	1 292,5	1 213,1	1 167,1	1 118,3	767,9
Pedagogiczne	245,0	235,9	201,9	199,9	166,5
Fachowe	18,3	19,1	17,9	14,2	9,4
Fachowo-beletrystyczne	24,6	25,8	21,2	22,8	19,4
Ośrodków inte	1,8	1,6	1,0	0,8	0,4
Towarzystw naukowych	0,6	1,1	0,8	0,6	0,4

WYKORZYSTANIE

Czytelnicy bibliotek w Polsce w 2020 r. wykorzystali 98 mln jedn. inw. zbiorów. Najczęściej (96,9%) sięgano po zasoby księgozbiorowe (książki i czasopisma), we wszystkich typach bibliotek odsetek wykorzystania księgozbioru wynosił ponad 90%, tylko w bibliotekach fachowych – 88,5% (9,2% stanowiły zbiory specjalne, 2,3% kopie dokumentów oryginalnych). Na zewnątrz wypożyczono 89,3 mln jedn. inw. zbiorów (w tym 85,3 mln wol. księgozbioru), na miejscu udostępniono 8,7 mln jedn. inw. (w tym 5,8 mln wol. książek i czasopism oraz czasopism nieoprawnych).

Przeciętnie jeden czytelnik skorzystał w ciągu roku z 17,1 jedn. inw. zbiorów. Wskaźnik powyżej 20 jedn. inw. (wypożyczonych na zewnątrz lub na miejscu) zarejestrowano w bibliotekach pedago-

gicznych (21,2) oraz ośrodków inte (23,4). W pozostałych typach bibliotek wartość wskaźnika była niższa, w bibliotekach publicznych przeciętnie jeden czytelnik skorzystał z 17,6 jedn. inw. zbiorów, fachowych – 13,9, naukowych – 12,7, towarzystw naukowych – 12,8, fachowo-beletrystycznych – 10,2.

Coraz częściej czytelnicy korzystali z zasobów elektronicznych bibliotek i e-usług (zbiorów licencjonowanych, obiektów bibliotek cyfrowych, baz danych, stron www). W większym stopniu dotyczyło to użytkowników bibliotek naukowych i publicznych, w mniejszym pozostałych typów.

Wysokie wskaźniki wykorzystania zbiorów elektronicznych zarejestrowano w bibliotekach fachowych i naukowych (odpowiednio 120 i 64,5 pobrań na 1 czytelnika); w bibliotekach publicznych, ośrodków inte i pedagogicznych kształto-

Wykorzystanie zbiorów (wypożyczenia na zewnątrz i udostępnienia na miejscu) w bibliotekach w Polsce w 2020 r.

Wykorzystanie	Ogółem	Biblioteki / Placówki biblioteczne						
		publiczne	naukowe	pedagogiczne	fachowe	fachowo-beletrystyczne	ośrodków inte	towarzystw naukowych
		w tys. jedn. inw.						
Wypożyczenia na zewnątrz	89 326,0	81 280,4	6 438,0	2 908,8	59,1	188,4	4,3	4,5
Udostępnienia na miejscu	8 675,7	5 126,7	3 348,2	628,0	71,9	10,1	6,2	0,8

Tab. 10

Wykorzystanie zasobów elektronicznych w 2020 r.

Wykorzystanie	Biblioteki / Placówki biblioteczne						
	publiczne	naukowe	pedagogiczne	fachowe	fachowo-beletrystyczne	ośrodków inte	towarzystw naukowych
	w tys.						
Liczba sesji	6 464,8	105 026,2	996,4	1 521,4	3,1	844,2	1,5
Liczba pobranych dokumentów	21 082,1	49 525,1	952,3	1 127,7	1,1	13,7	0,2
Liczba wyświetleń publikacji z własnej biblioteki cyfrowej	15 722,3	97 120,0	345,3	195,4	1,1	53,8	0,1
Liczba odsłon strony WWW w ciągu roku	194 604,7	66 831,2	13 789,4	2 148,2	31,0	56,4	102,7
Liczba unikalnych użytkowników strony WWW w ciągu roku	25 519,9	13 186,6	2 238,0	412,9	10,5	0,7	8,2

Tab. 11

Wybrane wskaźniki korzystania z usług bibliotek w Polsce w 2020 r.

Biblioteki	Czytelnicy na 1 placówkę	Wypożyczenia na zewnątrz i udostępnienia na miejscu na 1 czytelnika	Uczestnicy imprez i zajęć edukacyjnych na 1 placówkę	Liczba pobranych dokumentów (elektronicznych) na 1 czytelnika
Publiczne	632	18	561	4,3
Naukowe	950	13	431	64,5
Pedagogiczne	656	21	1607	5,7
Fachowe	34	14	10	120,0
Fachowo-beletrystyczne	388	10	63	0,1
Ośrodków inte	28	23	-	30,7
Towarzystw naukowych	38	13	-	0,5

wało się to na niższym poziomie (odpowiednio: 4,3; 30,7; 5,7).

DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA I EDUKACYJNA

Biblioteki w Polsce rozszerzają swoje usługi, promując wydarzenia kulturalne, oferując zajęcia

relaksacyjne, organizują spotkania o charakterze integracyjnym. W 2020 r. przygotowały ogółem 116,9 tys. imprez czytelniczych i kulturalnych, w tym 17,1 tys. wirtualnych (96,4% z nich przeprowadziły biblioteki publiczne), łącznie wzięło w nich udział ponad 3,9 mln osób. Ponadto, 0,9 mln osób uczestniczyło w szkoleniach i zajęciach edukacyjnych. Najliczniejszy udział w tego typu ofercie

odnotowano w bibliotekach pedagogicznych (1607 uczestników na 1 placówkę), publicznych (561) oraz naukowych (431). Zorganizowano również 517 konferencji, w których wzięło udział 34,2 tys. osób. Biblioteki prowadziły także szkolenia biblioteczne dla użytkowników stacjonarnie (233 tys. osób) oraz online (262,3 tys. uczestników), szkolenia zawodowe, praktyki dla studentów bibliotekoznawstwa i bibliotekarzy z innych bibliotek, łącznie skorzystało z nich 30,8 tys. uczestników.

Wprowadzenie do bibliotek nowych form komunikowania się z użytkownikami umożliwiło w ostatnich latach podtrzymanie działalności o charakterze kulturalnym i edukacyjnym, niemożliwej do realizacji w trybie stacjonarnym w okresie pandemii. Większa łatwość organizowania online różnorodnych imprez, choć nie pozbawiona mankamentów, np. ograniczanie bezpośrednich kontaktów, może wpłynąć na utrzymanie takiego sposobu działania bibliotek, co zapewni większy udział uczestników, szerszy zakres tematyczny oferty. Taka hybrydowa formuła działalności może utrzymać się nadal z korzyścią zarówno dla bibliotek, jak i ich użytkowników.

PODSUMOWANIE

Biblioteki działające w określonych środowiskach, funkcjonujące jako instytucje kultury, wspierające edukację i rozwój nauki zmieniają się, tak jak przeobrażeniom podlegają potrzeby ich użytkowników i otoczenie lub grupy, dla których zostały powołane. Ostatnie dwa-trzy lata dla bibliotek w Polsce, to kontynuacja zachodzących już wcześniej zmian, także związanych z wykorzystaniem ich usług. Pandemia, czas lockdownu przyspieszyły pewne procesy, a bibliotekom, które dotychczas budowały swoje usługi bez otwarcia się na nowe technologie uświadomiły, że wykluczają się z obiegu społecznego. Usługa dostępu do zbiorów licencjonowanych, czy udostępnianie książek z wykorzystaniem nowych narzędzi (czytaków, czytników książek elektronicznych) staje się obligatoryjna, niezależnie od typu i wielkości biblioteki, jej środowiskowego usytuowania, choć nadal popyt na tego typu usługi, koncentruje się w większych ośrodkach. Pośredni efekt pandemii, to też podążanie bibliotek, szczególnie publicznych za użytkownikami (miejscami ich codziennej aktywności). W te tendencje wpisuje się sytuowanie książkomatów i wrzutni na zewnątrz bibliotek, tak aby zwiększyć dostępność do zbiorów poza

godzinami pracy bibliotek. Budowanie zbiorów hybrydowych, zwiększanie środków finansowych na zbiory elektroniczne, dostępne zdalnie, czy rozszerzanie dotychczasowej oferty i tworzenie nowych usług może wzmocnić zainteresowanie korzystaniem z bibliotek. Wyniki działalności bibliotek z okresu pandemii, wskazują, że placówki, które wcześniej dostrzegły w nowych technologiach szansę na rozwój, mogły w znaczący sposób wykorzystać swoje umiejętności do przeciwdziałania skutkom ograniczeń bezpośrednich kontaktów z użytkownikami.

Dr Barbara Budyńska, Małgorzata Jezierska
Biblioteka Narodowa

PRZYPISY

- 1 Ukazało się siedem roczników obejmujących dane za lata 2012-2018 (red. B. Budyńska, M. Jezierska).
- 2 Poza badaniem GUS pozostają np. biblioteki szkolne, kościelne, parafialne, więzienne, wojskowo-oświatowe. Tylko działalność bibliotek szkolnych objęta jest zestandaryzowaną rejestracją poprzez System Informacji Oświatowej, prowadzony przez Ministerstwo Edukacji i Nauki
- 3 W latach 2016-2020 status bibliotek naukowych według rozporządzenia MKiDN otrzymały: Biblioteka Elbląska im. Cypriana Norwida w Elblągu, Biblioteka Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie, Biblioteka Fundacji Ośrodka KARTA, Biblioteka Diecezjalna w Sandomierzu, Centrum Informacji Muzycznej POLMIC / Biblioteka – Fonoteka Związku Kompozytorów Polskich.
- 4 Zakup i prenumerata czasopism – 8,4%, zbiory specjalne – 4,9%, licencje – 6,1%.
- 5 Pozostałe 8,9% wydano na czasopisma.
- 6 Pozostałe wydatki to: 20,7% zakup i prenumerata czasopism, 5,7% przeznaczono na zbiory specjalne, 4,5% – na zbiory licencjonowane.
- 7 Ponadto w bibliotekach naukowych 17,1% wydano na książki, 13,4% na czasopisma, 3,8% na zbiory specjalne, w bibliotekach fachowych: 16,6% na książki, 29,9% na czasopisma, 11,1% na zbiory specjalne.
- 8 Tzn. co najmniej dwie soboty w miesiącu.
- 9 Tzn. co najmniej dwie niedziele w miesiącu.
- 10 Jak już wspomniano wcześniej w niedziele w bardzo ograniczonym stopniu (60 bibliotek naukowych, 32 biblioteki publiczne, po 3 biblioteki fachowe i fachowo-beletrystyczne oraz 2 biblioteki pedagogiczne).
- 11 Dostęp do internetu oferowało na przykład 98,4% bibliotek pedagogicznych, 86,9% publicznych oraz 78,2% naukowych, 63,6% towarzystw naukowych.

ZDZISŁAW GĘBOŁYŚ

„BIBLIOTEKARZ” 1919-1929-1939

„Bibliotekarz” zasadniczo koncentrował się na sprawach bibliotek, co było zgodne z założeniami pisma. Pierwzoplanowym adresatem „Bibliotekarza” był bibliotekarz i bibliotekoznawca. Bibliotekarstwo wypełnia zdecydowaną część stron pisma. Jednak biblioteka jako instytucja siłą rzeczy wychodzi poza wąskie ramy dyscypliny, która tworzy jej teoretyczne i praktyczne podstawy. Pomne istoty biblioteki, świątyni wiedzy, otwartej na uniwersum, czasopismo uwzględniało również tematy i zagadnienia wykraczające poza wąski krąg wiedzy fachowej. Przez łamy „Bibliotekarza” przetaczają się informacje o publikacjach właściwie ze wszystkich dyscyplin naukowych. Stąd też zapewne znalazło się w czasopiśmie miejsce również dla dziedzin oraz zagadnień mogących budzić zainteresowanie wśród osób nie będących bibliotekarzami i nie uprawiających bibliotekarstwa i bibliotekoznawstwa, w tym przedstawicieli nauk humanistycznych, nauk społecznych, a nawet nauk stosowanych. Humanistyka jest reprezentowana w piśmie przez literaturę piękną oraz naukę o literaturze. Nauki społeczne są obecne w „Bibliotekarzu” przede wszystkim poprzez filozofię, socjologię, prawo i politykę. Nauki stosowane są reprezentowane poprzez teksty poświęcone architekturze, rolnictwu. „Śladów” niebibliotekarskich szukamy i znajdujemy, praktycznie w całym piśmie, we wszystkich jego rocznikach, w artykułach większych i mniejszych, w zestawieniach bibliograficznych, w notkach kronikarskich.

Cz. 5. (1) Czasopismo fachowe nie tylko dla bibliotekarzy

Cechą rzucającą się w oczy, niezależnie od preferencji tematycznych, jest uniwersalny charakter pisma. Jest to widoczne szczególnie w zestawieniach bibliograficznych dubletów (*Duplicata*), książek pozyskiwanych przez Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy (*Desiderata*) oraz w wykazach bieżących ważniejszych nabytków biblioteki (*Nowe książki*). Te trzy działy zostały już omówione w jednym z poprzednich odcinków „sagi” o przedwojennym „Bibliotekarzu” („Bibliotekarz” 2022 nr 2). Uniwersalny wymiar tego czasopisma, skierowany z jednej strony na całość wiedzy gromadzonej w księgozbiorze biblioteki, z drugiej był zorientowany na jej reprezentantów, przedstawicieli różnorodnych dyscyplin naukowych, widoczny w szczególnie sposób w dziale *Książka w bibliotece*.

Pisaliśmy o nim ogólnie w części IV/2 („Bibliotekarz” 2022 nr 3). Tu pragniemy zwrócić uwagę na zakres omawianych w nim książek. Rekreacyjny wymiar miały bezwzględnie działy I i II tej rubryki, w których umieszczano i polecano książki beletrystyczne dla dorosłych (I) oraz dla dzieci i młodzieży (II). W dziale trzecim (III), zwanym naukowym, nieco na wyrost, ponieważ mieścił on w sobie zarówno książki stricte naukowe, ale i w większości książki popularnonaukowe. W dziale naukowym prezentowane były książki ze wszystkich dziedzin wiedzy, w układzie alfabetycznym, według nazwisk autorów. Opis bibliograficzny każdej pozycji jest poprzedzany w tym spisie symbolem klasyfikacyjnym UKD, a po nim, adnotacją zalecającą, zwięźle rekomendującą treść książki. Przy

przekładach autor notki zwraca uwagę na jakość tłumaczenia, w polskich książkach na styl, język książki, niezależnie od języka oryginału – na wartość merytoryczną („książka piękna, mądra, szlachetna” – 1935/36, nr 1), ale również na wartość estetyczną. W niektórych miejscach podkreślana jest kompozycja książki („układ pracy przejrzysty, wywody autora jasne, utrzymane w granicach najdalej idącego obiektywizmu” – 1935/36 nr 2). W adnotacjach akcentowane są zarówno wartości duchowe, jak i edytorskie.

Nie wiemy, czy „Bibliotekarz” docierał pod przysłowiowe strzechy. Nakład pisma, liczący 1000 egzemplarzy, mógł temu sprzyjać. Zapewne łatwiej było sięgnąć po pismo czytelnikowi z większych ośrodków miejskich, aniżeli z małych wsi, aczkolwiek mógł on abonować czasopismo poprzez Pocztę Polską. Głównym adresatem spisów z *Książki w bibliotece* był, mimo wszystko bibliotekarz, ale tenże, dzięki zawartym w tekście adnotacji rekomendacjom, mógł wpływać na wybory czytelnicze, docierać z wartościową książką do czytelników reprezentujących różne dziedziny wiedzy. Jak się wydaje godziwej uwagi jest też dział *Nowe książki*. Trzon wykazów tego działu stanowiły wprawdzie dzieła bibliotekarskie oraz wydawnictwa informacyjne, ale w kilku numerach pojawiały się wykazy nabytków z wybranych dziedzin wiedzy. Przykładowo w nr 5-6/1930/31 zamieszczono książki z zakresu romanistyki, a w numerach 3-5 oraz 6-7 z rocznika 1931/32 – książki sławistyczne wydane w Czechosłowacji.

LITERATURA PIĘKNA, NAUKA O LITERATURZE

Wszechobecność literatury pięknej jest widoczna w kolejnych „wcieleniach” „Bibliotekarza”. Oprócz wspomnianych wyżej, specjalnych rubryk, dostrzec można również w sprawozdaniach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. „Bibliotekarz” jako taki nie pretendował do roli przewodnika literackiego, czy to dla bibliotekarza, czy to dla czytelnika, Klóciłoby się to zresztą nie tylko z profilem pisma, ale też z niewielką, mimo wszystko, objętością pisma. Stąd też m.in. literaturoznawstwo trafiało na łamy pisma dość rzadko, i to z wyjątkowych, najczęściej rocznicowych powodów. Tak właśnie było w przypadku tekstu o Narcyzie Żmichowskiej (1919, nr 1). Zestawienie bibliograficzne pt. „Piłsudski w literaturze” (1935/36, nr 2) zostało opublikowane po śmierci Naczelnika państwa.

Fot. 1. Piłsudski w literaturze
Źródło: „Bibliotekarz” 1935/36, nr 2

Krótki tekst poświęcony twórczości literackiej Andrzeja Struga, pojawił się na kanwie wystawy zorganizowanej w Bibliotece Narodowej (1938 nr 1/2). Wyjątkiem, potwierdzającym tę regułę był tekst Felicji Potyńskiej dotyczący sylwetki Stefana Żeromskiego jako bibliotekarza (1935/36, nr 10-11). Redakcja, choć nieregularnie, ale dość często zamieszczała informacje o wystawach książek, organizowanych ku czci pisarzy, np. Henryka Sienkiewicza (1937/39, nr 2), polityków, np. Józefa Piłsudskiego (1936/37, nr 11-12).

ARCHITEKTURA, IKONOGRAFIA

Architektura

„Bibliotekarz” (1919-1939) jako źródło wiedzy o architekturze okresu międzywojennego, jako poradnik i przewodnik dla architektów oraz bibliotekarzy wspierających ich pracę. Z pozoru teza ta, zgoła karkołomna, ale znajdująca potwierdzenie w zawartości czasopisma. Do wybuchu wojny, opublikowanych zostało łącznie 10 artykułów dotyczących architektury budynków bibliotecznych. Uzupełnieniem tych tekstów, jest kilkanaście notek na ten temat umieszczonych w dziale kronikarskim oraz bogata ikonografia, zawierająca ilustracje gmachów bibliotecznych od zewnątrz i wewnątrz. Szczególne miejsce w grupie tekstów o tej tematyce zajmują artykuły o inicjatywach powstania nowych budynków bibliotek. W nr 10 (1932/33) koncepcję nowego gmachu Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy przedstawił architekt Zygmunt Konrad. Wprawdzie do realizacji projektu nie doszło, ale 8 lat później w 1938 r. (1938, nr 3-5) dobudowano nowe skrzydło do Biblioteki przy ul. Koszykowej przeznaczone na wypożyczal-

nie, salę konferencyjną, czytelnie oraz pomieszczenia magazynowe.

Fot. 2. Koncepcja nowego gmachu Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy
Źródło: „Biuletyn Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy” 1932/33 nr 10

Fot. 3. Model organizacyjny biblioteki gminnej
Źródło: „Bibliotekarz” 1936/37 nr 11/12

Jan Augustyniak w 1938 r. zamieścił w piśmie obszerny artykuł o budowie nowego gmachu biblioteki publicznej w Łodzi (nr 8). Na szczególną uwagę zasługują cykl tekstów teoretycznych dotyczących budownictwa bibliotecznego oraz organizacji przestrzeni bibliotecznej. Ich autorem jest znany architekt przed- i powojenny, Jan Witkiewicz-Koszczyca, brat Stanisława Witkiewicza, autor zrealizowanego projektu gmachu Biblioteki Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie (1931). Autor wyłożył w nich swoje architektoniczne credo w wykładzie dla uczestników kursu bibliotekarskiego w warszawskiej bibliotece publicznej (1931/32, nr 10-11), w którym przedstawił podstawowe wymagania, jakie stawia architektom praktyka biblio-

teczna. Niemniej ciekawe światło na to zagadnienie dają cztery inne teksty J. Witkiewicz-Koszczyca, w których przedstawił on modele organizacyjne biblioteki gminnej (1936/37, nr 11/12), powiatowej (1937/38, nr 10), regionalnej (1938, nr 1-2) oraz dzielnicowej (1939, nr 1).

Krótki artykuł na ostatni z podanych tematów zamieścił w tym samym numerze architekt Jerzy Wierzbicki. Przykłady te, jak się wydaje, dowodzą rangi jaką nadawano w „Bibliotekarzu” problematyce architektury bibliotecznej.

Ikonografia

„Bibliotekarz” jest źródłem wiedzy ... fotograficznej. Redakcja od 1934 r. umieszczała w piśmie ilustracje, zazwyczaj ściśle związane z tekstem, np. plany bibliotek lub fotografie osoby omawianej na łamach pisma. Rzadkością natomiast były szkice, które pojawiły się na całej stronie czasopisma. Wszystkie ilustracje, jak i cały periodyk, drukowano w wersji czarno-białej. Największa liczba zdjęć w „Biuletynie” (36), dotyczyła Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. Na fotografiach przedstawione były fasady, gmach, czytelnie, pracownie działów, na przykład dział informacyjny, magazyny książkowe. Przedstawiały: projekty szatni, intrologatorni, szaf i półek na materiały, szuflad, sposoby wiązania książek, oprawy, pomoce bibliotekarskie oraz gmach biblioteki, i samą bibliotekę z różnych perspektyw. Rysunki związane z Biblioteką Publiczną m.st. Warszawy ukazały się 21 razy.

Na łamach „Bibliotekarza” zamieszczane były również portrety osób związanych z bibliotekarstwem pochodzących z Polski (19), 5 z Czechosłowacji, Ukrainy, Wielkiej Brytanii oraz Stanów Zjednoczonych. Pozostałe zdjęcia obrazowały biblioteczki ruchome oraz Bibliotekę Publiczną w Saint Louis. Wyjątkowo w „Bibliotekarzu” pojawiały

Fot. 4. Dział Informacyjny Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy
Źródło: „Biuletyn Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy” 1930/31 nr 3-4

się fotografie innych instytucji związanych z książką. Z polskich placówek były to m.in.: Biblioteka im. Bronisława Grossera, Biblioteka Publiczna im. Józefa Piłsudskiego w Łodzi, Biblioteka Publiczna w Wilnie, Śląska Biblioteka Publiczna im. Józefa Piłsudskiego w Katowicach, Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, Gmach Szkoły Wydziałowej w Trzyńcu mieszczącej bibliotekę dla dzieci i młodzieży oraz Italski Instytut Patologii Książki. Na łamach „Bibliotekarza” można było znaleźć również zdjęcia bibliotek zagranicznych, przykładowo Biblioteka w Finchley, amerykańska biblioteka szkolna, biblioteka dla dzieci w Liverpoolu.

Na stronach „Bibliotekarza” prezentowano także szkice, rzuty i plany bibliotek w różnych skalach, na przykład plan Domu Biblioteki Powiatowej. Na łamach periodyku pojawiły się ponadto ilustracje ekslibrisów należących do osób prywatnych lub placówek, różnych twórców i wykonane odmiennymi technikami (w większości były to drzeworyty). Zamieszczono również projekt pewnego rodzaju usprawnienia w pracy, a mianowicie wózka z książkami, który można było praktycznie wykorzystać w szpitalu.

Zapewne ilustracje były świadomym zabiegiem autorskim i edytorskim. Po latach, zwłaszcza po wojennej hekatombie nabrały dodatkowego, wyjątkowego znaczenia, przedstawiając świat nieistniejący, jak np. gmach Biblioteki im. Tomasa Zana w Wilnie (1936/37, nr 8-10).

FILOZOFIA I SOCJOLOGIA

Obecność filozofii i socjologii w międzywojennym „Bibliotekarzu” jest bardzo skromna. Składają

się na nią ledwie trzy teksty i, jak się wydaje, była podyktowana prowadzonym przez Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy kursem dla bibliotekarzy, afiliowanym przy bibliotece, w trakcie którego prowadzone były również wykłady z tych przedmiotów. Dwa teksty, poświęcone filozofii i socjologii, miały charakter czysto użytkowy, przeznaczone dla zawodowo czynnych bibliotekarzy, uczestników kursu zorganizowanego przez Warszawskie Koło Związku Bibliotekarzy Polskich (ZBP). Ich treścią był przegląd i dobór literatury fachowej do obu dziedzin.

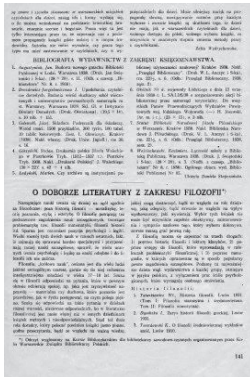
Godzi się zaznaczyć, że zarówno filozofia, jak też socjologia są obecne również, w skromnym, aczkolwiek, widocznym zakresie w rubrykach bibliograficznych. Książki z zakresu filozofii i socjologii były anonsowane w trzech głównych działach: *Desiderata*; *Duplicata*; *Książki z biblioteki*. Okazjonalnie zamieszczane były w piśmie informacje o nabytkach biblioteki z zakresu filozofii i socjologii (1931/32 nr 3-6). Ważniejszy, bardziej wartościowy charakter, zwłaszcza dla bibliotekarzy, miały anonsy umieszczane w dziale pisma pt. *Książki w bibliotece*. W dziale naukowym tego adnotowanego spisu literatury pojawiały się od czasu do czasu również informacje o książkach filozoficznych i socjologicznych. Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy, największa do czasu powstania Biblioteki Narodowej, biblioteka warszawska, obok podstawowej funkcji upowszechniania literatury pięknej i popularnonaukowej nie stroniła również od literatury naukowej.

Zupełnie wyjątkowym tekstem w porównaniu z opisanymi jest 3-stronicowa charakterystyka dzieł filozoficznych. Jego autorem był Walter Auerbach (1900-1942), przedstawiciel warszawsko-lwowskiej szkoły filozoficznej, uczeń Kazimierza Twardowskiego. Tekst jest przedrukiem odczytu wygłoszonego dla bibliotekarzy w Kole Warszawskim ZBP (1938, nr 9). W. Auerbach umieścił w rekomendowanym spisie ogółem 45 książek, w podziale na historię filozofii; dzieła propedeutyczne i monografie popularne oraz dzieła z zakresu logiki i teorii poznania. Znaleźli się na tej liście najwybitniejsi ówczesni filozofowie, m.in. Władysław Tatarkiewicz, Kazimierz Ajdukiewicz, Kazimierz Twardowski, Roman Ingarden, a spośród klasyków: Platon, Arystoteles, Schopenhauer. Szczególnie cenna dla bibliotekarzy mogła być krótka prezentacja popularnych serii filozoficznych: *Biblioteka filozoficzna*; *Licealna biblioteka filozoficzna*. Niemniej istotne jest przesłanie, które

Fot. 5. Gmach Biblioteki im. Tomasa Zana w Wilnie
Źródło: „Bibliotekarz” 1936/37, nr 8-10

zawarł W. Auerbach we wstępie do wykazu. Mówi w nim m.in. o tym, że filozofia z jednej strony szuka odpowiedzi na pytania, *które w pewnym okresie odbierają spokój*, dlatego niezmiernie ważna jest rola doradcy (bibliotekarza – ZG), który *powinien polecać książki jasno napisane, godne przeczytania* [...].

Fot. 6. Pierwsza strona tekstu W. Auerbacha
Źródło: „Bibliotekarz” 1938, nr 9

Autorem odczytu o doborze literatury z zakresu nauk społecznych (1939, nr 3-4) był wybitny socjolog, działacz społeczny i publicysta, Aleksander

Hertz (1895-1983). W wykazie bibliograficznym, będącym ilustracją do wykładu, zamieścił ogółem 116 publikacji z obszaru dyscyplin szczegółowych, wchodzących w skład nauk społecznych (działa ogólne, kultura, socjologia, statystyka, demografia, ekonomia, polityka społeczna, polityka wewnętrzna i zewnętrzna). A. Hertz w słowie wstępnym podkreślał rolę swojej dyscypliny w praktyce bibliotekarskiej oraz dla czytelnika.

Treścią trzeciego tekstu, liczącego aż 24 strony, również napisanego na potrzeby kursu bibliotekarskiego (1930/31, nr 12), autorstwa Stanisława Orsini-Rosenberga (1892-1970), była socjologia słowa drukowanego. Artykuł ten, na tle dwóch poprzednich, jest ewenementem, gdyż ma charakter naukowego studium o wpływie słowa drukowanego na jednostkę i społeczeństwo. Godzi się zaznaczyć, że również S. Orsini-Rosenberg był postacią nietuzinkową. Był uczniem znanego socjologa Floriana Znanieckiego, prekursorem socjologii książki. We wspomnianej publikacji dowodził, że ta subdyscyplina obejmuje swoim zasięgiem szeroki krąg oddziaływania: autorytet pisarza, układ i styl książki, cechy zewnętrzne i estetykę książki, nakład i kolportaż, rozpowszechnianie książki).

Dr hab. Zdzisław Gębołyś
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

▶▶ W KILKU SŁOWACH

ZAPROSILI NAS

- Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy – Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego na uroczystość wręczenia dyplomów laureatom konkursu im. Hanny Szwanckowskiej na Varsaviana Roku (11.05.).
- Okręg Mazowiecki SBP wraz ze Stowarzyszeniem Wikimedia Polska na spotkanie z Wikipedią – #1lib1ref (jeden bibliotekarz 1 przypis) – wiosenny maraton edycyjny (ONLINE) (13.05.).
- Zarząd Oddziału Warszawskiego na zwiedzanie Muzeum im. Zofii i Wacława Nałkowskich oraz Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zofii Nałkowskiej w Wołominie i uroczyste obchody Dnia Bibliotekarza (25.05.).
- Instytut Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego na wydarzenie pt. „Wojna i pamięć” w związku z 74. rocznicą śmierci rotmistrza Witolda

Pileckiego w Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie (25.05.).

- Instytut Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego na wydarzenie pt. „Wojna i pamięć” w związku z 74. rocznicą śmierci rotmistrza Witolda Pileckiego w Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie (25.05.).
- Biblioteka Śląska w Katowicach na zajęcia w ramach Śląskiej Akademii Komiksu! (21.05.); drugą edycję Festiwalu Słowa im. Jerzego Pilcha Granatowe Góry Wisła (3-5.06.).
- Koło SBP przy Bibliotece Publicznej im. S. Staszica w Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy na prelekcje i pokazy multimedialne Katarzyny Węglückiej: „Na ziemi grodzieńskiej” (24.05.), „Na Huculszczyźnie” (07.06.).
- Zarząd Koła SBP przy Bibliotece Narodowej na zwiedzanie nowych, przebudowanych i zmodernizowanych, czytelni i przestrzeni bibliotecznych Biblioteki Narodowej (07.06.).

BIBLIOTEKĘ MAMY W SERCU

o 14. Forum Młodych Bibliotekarzy słów kilka

Forum Młodych Bibliotekarzy (FMB) jest jedną z niewielu okazji do spotkania się i szeroko zakrojonej wymiany doświadczeń pomiędzy bibliotekarzami i osobami związanymi z kulturą z całej Polski. Integracja środowiska bibliotekarskiego jest zresztą jednym z nadrzędnych celów wydarzenia. Uczestników dzielą różne rzeczy: staż pracy, oczekiwania, ale łączy jedno: miłość do biblioteki.

Forum jest inicjatywą Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, która od 2006 r. odbywa się w różnych regionach naszego kraju. Pierwsze FMB miało miejsce w Zielonej Górze, kolejne we Wrocławiu, Szczecinie, Krakowie, Lubinie czy Poznaniu. Tegoroczna edycja odbędzie się na Śląsku w dniach 8 i 9 września 2022 r. Pierwszego dnia uczestnicy zawitają do Zabrze, miasta wpisane go na Szlak Zabytków Techniki. Goście zostaną zaproszeni do dwóch wyjątkowych miejsc, Łaźni Łańcuskowej Sztolni Królowa Luiza oraz zabytkowej Kopalni Guido. Drugiego dnia forumowicze odwiedzą stolicę Śląska. Jak przystało na miasto akademickie, Katowice ugoszczą uczestników w Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej, czyli instytucji łączącej zbiory dwóch renomowanych uczelni, Uniwersytetu Śląskiego oraz Uniwersytetu Ekonomicznego.

Organizatorami tegorocznego FMB są bibliotekarze z całego województwa. Reprezentują oni takie instytucje jak: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Bibliotekę Śląską, Miejską Bibliotekę

Publiczną im. Jerzego Fusieckiego w Zabrze oraz Centrum Informacji Naukowej i Bibliotekę Akademicką. Partnerami wydarzenia są: Biblioteka Publiczna w Częstochowie, Książnica Beskidzka, Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej, Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach, Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu-Zdroju, Miejska Biblioteka Publiczna w Katowicach, a także Miejska Biblioteka Publiczna w Rudzie Śląskiej.

Komitet organizacyjny tegorocznej edycji składa się z 16 osób. Są to pracownicy różnych działów, m.in. działów instrukcyjnych, wypożyczalni czy zbiorów specjalnych, a także wicedyrektor. Zespół wielokrotnie spotyka się zarówno stacjonarnie, jak i w świecie wirtualnym. Wszystko po to, aby sprostać oczekiwaniom osób zainteresowanych FMB. Wiele godzin spędzonych nad organizacją Forum, również poza pracą zawodową, zaowocowało opracowaniem kręgów tematycznych, stworzeniem strony internetowej (<https://fmb14.bs.katowice.pl/>) oraz oficjalnego profilu 14. edycji Forum na Facebooku (<https://www.facebook.com/14.FMB/>), a także wieloma innymi inicjatywami.

Na stronie internetowej 14. Forum znalazło się wiele interesujących informacji na temat wydarzenia. Są one uporządkowane w kilku zakładkach, które zwiększają czytelność i ułatwiają poruszanie się po stronie. Chętni mogą znaleźć formularz rejestracyjny (dla prelegentów oraz innych uczestników), dane kontaktowe do organizatorów oraz informacje na temat dojazdu do miejsc, w których

odbędzie się Forum, śledzić aktualności związane z FMB czy przeczytać więcej informacji na temat komitetu organizacyjnego.

Każda edycja Forum posiada hasło przewodnie. Pierwsze brzmiało „Zrób karierę w bibliotece!”. W tym roku hasłem jest „Biblioteka w sercu”.

Tematyka tegorocznych Forum oscyluje wokół kilku kręgów tematycznych. Jednym z nich jest „Czytelnik w sercu biblioteki”. Zagadnienie to pozwoli na podzielenie się doświadczeniami w pracy z użytkownikami o różnych potrzebach, a także pomysłami na zorganizowanie inspirujących zajęć.

Drugi krąg to „Wirtualne serce”. Obejmie on takie kwestie, jak skuteczna komunikacja z czytelnikiem poprzez media społecznościowe, czy funkcjonowanie bibliotek w dobie pandemii i przeniesienie ich działalności w świat wirtualny.

Kolejny zakres tematyczny to „Z sercem do e-booków”. Będzie on okazją do zastanowienia się nad tym czy książka elektroniczna nadal stanowi zagrożenie dla tradycyjnego czytelnictwa, czy może otwiera jego nowy rozdział.

Kolejny krąg tematyczny to „Wyzwanie mam w sercu”. W tym miejscu organizatorzy będą chcieli zwrócić uwagę na kwestię kluczową w pracy bibliotekarzy, a mianowicie kompetencje miękkie. Pojawią się również zagadnienia związane z satysfakcją z pracy czy wypaleniem zawodowym.

Następny krąg to „Serce do przestrzeni”. Jak sama nazwa wskazuje, tematyka będzie się koncentrować na architekturze bibliotek i na tym, jak zorganizować placówkę w taki sposób, żeby była ona przestrzenią przyjazną zarówno dla bibliotekarzy, jak i dla czytelników.

Ostatni krąg to „Serce do współpracy”. Temat ten pozwoli na wymianę doświadczeń związanych

z budowaniem społeczności około bibliotecznej, będzie to również okazja do rozmowy na temat skutecznej współpracy z różnego typu instytucjami, stowarzyszeniami czy firmami, a także efektywnego pozyskiwania funduszy zewnętrznych.

Wskazane zagadnienia dla poszczególnych kręgów są zagadnieniami przewidywanymi, dokładne tematy zostaną dookreślone po stworzeniu programu w oparciu o wystąpienia prelegentów.

Wystąpienia podczas FMB przybierają różne formy. Jedną z nich są wykłady, podczas których prelegenci mają okazję podzielić się doświadczeniami oraz przemyśleniami, opowiedzieć o swoich przedsięwzięciach i sukcesach na różnych polach. Drugą – warsztaty, które dają możliwość nabycia bądź rozwoju umiejętności przydatnych w pracy bibliotekarza.

Zapisy osób chętnych do wzięcia udziału w 14. edycji Forum Młodych Bibliotekarzy ruszają w czerwcu. W imieniu organizatorów serdecznie zachęcamy do uczestnictwa w tegorocznej edycji. Będzie ono okazją do pogłębienia swojej wiedzy, zdobycia praktycznych umiejętności i, co za tym idzie, wzrostu kompetencji zawodowych, a także integracji i wymiany doświadczeń. To przede wszystkim młodzi bibliotekarze, pełni pomysłów, pasji, planów i marzeń, wnoszą powiew świeżości do instytucji z kilkusetletnią tradycją. FMB to niewyczerpane źródło inspiracji, a nade wszystko okazja do spotkania osób, które mają bibliotekę w sercu.

Dr Olimpia Gogolin
Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach
Członek Komitetu Organizacyjnego
olimpia.gogolin@gmail.com

CZYTELNIK W SERCU BIBLIOTEKI
Masz okazję doświadczyć w pracy z czytelnikiem w różnych wariantach i formach? Potrzebujesz pomysłów z nowych źródeł wiedzy? Opowiedz nam o tym! Podziel się doświadczeniami na temat sposobów i form komunikacji z czytelnikami wirtualnymi.

WIRTUALNE SERCE
Czas pandemii miał Ci dać możliwość, abyś przetestowała nową formę pracy na wyjątkowość, bez stresu? Wydadz się, że to Ci się udało, ale potrzebujesz konkretnej pomocy w zakresie komunikacji z czytelnikami wirtualnymi? Opowiedz nam o tym!

Z SERCEM DO E-BOOKÓW
Dobrym pomysłem do przetestowania, sposobu do bibliotek, jak wykorzystanie nowej technologii, by stały się bardziej przydatne, wygodne dla czytelników? W jak sposób obracasz się z tymi technologiami? W jaki sposób komunikujesz się z czytelnikami? Opowiedz nam o tym!

WYZWANIE MAM W SERCU
Biblioteczni pracownicy nie są idealni, nie są idealnie zorganizowani, nie stracają się w roli asystentów, negocjatorów, czy negocjatorów. To właśnie dzięki im, że w bibliotece możemy działać. Opowiedz o swoich doświadczeniach do wyzwań w tej roli, o tym, jak sobie radzisz, jak sobie radzisz w zakresie komunikacji z czytelnikami, jak sobie radzisz w zakresie komunikacji z czytelnikami, jak sobie radzisz w zakresie komunikacji z czytelnikami.

SERCE DO WSPÓŁPRACY
Masz już nawiązane relacje z innymi bibliotekami? Opowiedz nam o tym, jak sobie radzisz z tymi relacjami, jak sobie radzisz z tymi relacjami, jak sobie radzisz z tymi relacjami.

SERCE DO PRZESTRZENI
Biblioteka to nie tylko miejsce, w którym się spotykamy, ale także przestrzeń, w której możemy działać. Opowiedz nam o tym, jak sobie radzisz z tymi relacjami, jak sobie radzisz z tymi relacjami, jak sobie radzisz z tymi relacjami.

Biblioteka w Sercu
14. Forum Młodych Bibliotekarzy
Zobacz więcej o nas na stronie

Propozycje wystąpień i referat lub warsztatów zgłaszać poprzez wypełnienie ankiety na stronie: <https://forms.gle/P0m6Cj0p0dDn0UG>
Czekamy na wszystkich, którzy mają bibliotekę w sercu!

www.14fmb.katowice.pl 14forummlychbibliotekarzy@gmail.com

Fig. 2. Kręgi tematyczne 14. Forum Młodych Bibliotekarzy
Źródło: <http://www.sbp.pl/artystki/?cid=2438&pre=1>

ALEKSANDRA SKIBA

Logo Dominika Odrowęż

Zmagania (nie)literackie z bursztynem w tle

Nowa nagroda literacka w regionie; Nagroda Marszałka dla pisarzy; Książnica Pomorska czeka na zgłoszenia do konkursu – to tylko niektóre z nagłówków, które pojawiły się w mediach na początku grudnia 2019 r. intrygując czytelników i słuchaczy. Treść artykułów i podcastów szybko pozwoliła na wyjaśnienie zagadki i dotarcie do informacji o powołanym właśnie do istnienia konkursie literackim, skierowanym do autorów mieszkających na terenie województwa zachodniopomorskiego lub związanych z tym regionem.

Wiadomość o organizacji kolejnego konkursu mogła początkowo wywołać zdumienie Szczecinian i mieszkańców Pomorza Zachodniego przyzwyczajonych do corocznego świętowania podczas uroczystości związanych z Nagrodą Artystyczną Miasta Szczecin, czy Nagrodą Literacką „Gryfia”. Wydawać by się mogło, że artyści zostali dostatecznie docenieni przez samorządowców i dziennikarzy, a nowe przedsięwzięcie wydaje się być kaprysem. Bliższe spojrzenie na regulamin obu konkursów pozwoliło jednak dostrzec, że ufundowana przez prezydenta miasta Nagroda Artystyczna Miasta Szczecin kierowana jest do szerokiego kręgu twórców zajmujących się wszystkimi dziedzinami sztuki, natomiast inicjatywa „Kuriera Szczecińskiego” – Nagroda Literacka „Gryfia” – ma zasięg ogólnokrajowy i koncentruje się tylko na promowaniu autorek. W województwie zachodniopomorskim ewidentnie brakowało konkursu, który, podobnie jak Nagroda Literacka Gdynia,

Lubuski czy Śląski Wawrzyn Literacki, wrocławski Silesius, promowałby dorobek autorów związanych z regionem. Luka ta stała się inspiracją do podjęcia rozmów z przewodniczącym zarządu województwa.

Długoletni samorządowiec i były wiceprezydent miasta Szczecina, Paweł Bartnik oraz dziennikarz „Kuriera Szczecińskiego”, Bogdan Twardochleb, zwrócili się do marszałka województwa zachodniopomorskiego Olgierda Geblewicza, z propozycją stworzenia nowej formuły konkursowej, skierowanej do środowiska stricte literackiego. Marszałek z ochotą podjął tę kulturotwórczą inicjatywę i zwrócił się z prośbą do Książnicy Pomorskiej, instytucji podległej przewodniczącemu zarządu województwa, o podjęcie wszelkich prac związanych z organizacją konkursu. Jednocześnie sam objął patronatem imprezę i zobowiązał się do jej sfinansowania, co ustalone zostało już podczas pierwszego spotkania. Na uhonorowanie laureata konkursu Olgierd Geblewicz przeznaczył 10 tys. złotych. Teraz potrzebna była nazwa. Odwołano się do położenia geograficznego województwa, jego walorów turystycznych związanych z morzem, a więc i do bursztynu. Z tych motywów wyłoniła się nazwa: **Nagroda Literacka „Jantar”**.

Przygotowania do pierwszej edycji ruszyły jesienią 2019 r., a najpilniejszym zadaniem było sformułowanie regulaminu konkursu, na który złożyło się jedenaście punktów. Otwarta formuła konkursu umożliwiła zgłaszanie tytułów różno-

rodnych gatunkowo: tomów prozy, poezji, reportaży, biografii, esejów o walorach literackich. Ta różnorodność miała uruchomić potencjał drzemający w twórcach i pomóc w wyborze gatunku najbliższego ich możliwościom i upodobaniom. Nagrodzona miała być najlepsza książka wydana w roku poprzedzającym rozstrzygnięcie konkursu, czyli w przypadku pierwszej edycji, książka opublikowana w 2019 r.

Obok kluczowych zasad, określających wymagania dotyczące pisarzy i ich dzieł, istotny dla zgłaszających stał się termin nadsyłania książek w obowiązującej liczbie 4 egzemplarzy. Ostatnia wytyczna okazała się w kilku przypadkach barierą uniemożliwiającą udział w konkursie. Tytuł przesłany tylko w jednym egzemplarzu nie spełniał wymogów formalnych i jako taki, nie mógł być przekazany do oceny.

Niełatwy wybór najlepszej książki miał przypaść pięcioposobowemu jury. Propozycja współpracy została skierowana do osób zajmujących się krytyką literacką i literaturą w ogóle, mających bogate doświadczenie zawodowe, będących pasjonatami, z zamiłowaniem śledzącymi trendy i nowości literackie. Na pierwszej konferencji prasowej, podczas której informacje o konkursie przekazali marszałek województwa, Olgierd Geblewicz, dyrektor Książnicy Pomorskiej, Lucjan Bąbolewski oraz dwaj pomysłodawcy przedsięwzięcia, przedstawiony został także skład jury. Jego członkami zostali:

- Halina Lizińczyk – redaktorka Rozgłośni Radiowej w Szczecinie i długoletnia kierowniczka redakcji literackiej Polskiego Radia, autorka recenzji i szkiców literackich;
- Anna Łozowska-Patynowska – doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, autorka publikacji związanych z polską literaturą współczesną;
- Piotr Krupiński – dr hab. nauk humanistycznych prof. Uniwersytetu Szczecińskiego w zakresie literaturoznawstwa, dyrektor Instytutu Literatury i Nowych Mediów Uniwersytetu Szczecińskiego, laureat Zachodniopomorskiego Nobla za monografię literacką;
- Tomasz Mizerkiewicz – prof. dr. hab., pracownik naukowy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, dziekan Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej UAM, krytyk komentujący współczesną, polską literaturę;
- Leszek Szaruga – prof. dr. hab., od lat związany ze Szczecinem, wieloletni wykładowca na Uniwersytecie Szczecińskim, krytyk, prozaik,

poeta i tłumacz, wykładowca na Uniwersytecie Warszawskim.

Sekretarzem konkursu – zgodnie z regulaminem – bez prawa głosu, została pisząca te słowa Aleksandra Skiba – bibliotekarka i rękopiśmienniczka, starszy kustosz, od lat pracująca w Książnicy Pomorskiej, autorka artykułów naukowych i recenzji książkowych.

Grudniowa konferencja stała się momentem oficjalnych narodzin pierwszego w województwie konkursu przeznaczonego stricte dla pisarzy i jednocześnie sygnałem do przesyłania, na adres biblioteki, książek opublikowanych w 2019 r. Centrum organizacyjnym konkursu została Sekcja Rękopisów Działu Zbiorów Specjalnych. Zainteresowanie było duże, o czym świadczy liczba wydawnictw, które trafiły do Książnicy Pomorskiej. Wraz z upływem ostatecznego terminu, wyznaczonym na 31 marca 2020 r., zanotowano, że przesłanych lub dostarczonych osobiście zostało 58 publikacji autorstwa 53 osób, w tym wymogi formalne spełniło 54 pozycje napisanych przez 50 autorów. Zgłoszenia były, zgodnie z regulaminowym zapisem, dokonywane przez wydawnictwa, biblioteki, instytucje kultury, a także samych autorów. Książki reprezentowały różnorodne gatunki począwszy od literatury dla dzieci i młodzieży, poezji, powieści (także z gatunku fantasy) poprzez esej, biografię i na kryminalne skończywszy, a szeroki zakres tematyczny nie ułatwiał zapewne zadania jury, tym bardziej, że nieprzewidziane okoliczności poważnie zagroziły procedurom konkursowym.

Niespodziewany rozwój epidemii i wymuszone tym zamknięcie Książnicy Pomorskiej zagroziło chwilowo kontynuacji prac około konkursowych nie tylko ze względów finansowych. Zaplanowane na początek kwietnia rozesłanie książek do poszczególnych jurorów zostało przesunięte i ostatecznie zakończone pod koniec maja. Tym samym jurorzy mieli mniej czasu na lekturę, ponieważ, zgodnie z procedurami, werdykt miał zostać sformułowany do końca września, a na ocenę czekało ponad 50 książek. Członkowie jury stanęli jednak na wysokości zadania i obrady zorganizowano w ustalonym regulaminem czasie. Niestety, ze względu na zagrożenie epidemiczne spotkanie nie mogło odbyć się w kontakcie, dlatego posiedzenie jury zostało przeprowadzone w trybie online. Staranne przygotowania nie ustrzegły przy tym przed drobnymi niedogodnościami. Kłopoty techniczne nie pozwoliły jednemu z jurorów skorzystać z platformy internetowej i dopiero połączenie telefo-

niczne z sekretarzem konkursu umożliwiło mu swobodny udział w dyskusji. Mimo przeciwności werdykt sformułowano, a jego uzasadnienie przygotował, wybrany uprzednio w jawnym głosowaniu, przewodniczący prof. Tomasz Mizerkiewicz.

Wkrótce okazało się, że zarówno laureat, jak i osoby zainteresowane nie będą miały możliwości poznania decyzji jury, ponieważ obostrzenia związane z rosnącą falą COVID-19 nie pozwalają na organizację gali w przestrzeni publicznej. Propozycja, aby nagroda została wręczona przy zachowaniu wszelkich środków ostrożności, w ściśle określonym gronie i z możliwością transmisji, nie była brana pod uwagę. Takie działania ograniczyłyby już na starcie rozmach i rozwój całego przedsięwzięcia, które powoli zaczynało znajdować należne miejsce w świadomości twórców i społeczności lokalnej. Istotnym argumentem przeciw była też osoba samego finalisty. Nagrodzony autor z pewnością z większą satysfakcją przyjąłby wyróżnienie mogąc dzielić swą radość z bliskimi, przyjaciółmi i publicznością, zwłaszcza, że w tym gronie znaleźliby się zapewne nie tylko obecni, ale także przyszli wielbiciele twórczości. Decyzją organizatora i patrona konkursu rozstrzygnięcie przesunięto ostatecznie na rok następny i przystąpiono do ogłoszenia naboru książek do II edycji Nagrody Literackiej „Jantar”. Kierując się precedensem zastosowanym już przez Komitet Noblowski (uczciwszy wszelkie proporcje) postanowiono zatem ogłosić nazwiska zwycięzców obu edycji podczas jednej uroczystości zaplanowanej na rok 2021. Niosło to z sobą ryzyko wygaśnięcia zainteresowania konkursem i mniejszą liczbą zgłoszeń, jednakże je podjęto.

Informacja o rozpoczęciu II edycji pojawiła się na początku stycznia 2021 r., a zamknięcie pierwszego etapu, podobnie jak w poprzednim roku, wyznaczono na ostatni dzień marca. Na liście zgłoszeń znalazły się 44 publikacje autorstwa 36 twórców, spośród których wymogi formalne spełniło 39 utworów napisanych przez 32 autorów. Brak rozstrzygnięcia wpłynął z dużym prawdopodobieństwem na liczbę zgłoszeń, ale do zmniejszenia zainteresowania mogła przyczynić się również sama epidemia, hamując nie tyle potencjał twórczy, co możliwości finansowe wydawnictw. Na konkurs wpłynęło wprawdzie mniej propozycji, ale różnica wyniosła tylko 15 tytułów, a liczba w żadnym stopniu nie zmniejszyła różnorodności tematycznej, gatunkowej oraz poziomu przesłanych utworów. Skład jury pozostał bez zmian, a we wrześnio-

wych obradach zorganizowanych tym razem na żywo w Sali Stefana Flukowskiego będącej częścią Muzeum Literackiego Książnicy Pomorskiej udział wzięli wszyscy jurorzy. Po owocnej dyskusji przewodniczący – w drodze głosowania ponownie został nim prof. Tomasz Mizerkiewicz – przygotował werdykt, który dołączono do protokołu obrad, przygotowanego przez sekretarza. Konkurs wszedł w najgorętszą fazę – oczekiwanie na oficjalne rozstrzygnięcie.

Organizator i patron zdecydowali, że ogłoszenie werdyktu wraz z wręczeniem nagrody nastąpi na uroczystej gali podczas, organizowanego corocznie na terenie biblioteki, Festiwalu Czytania – Odkrywczy Wyobraźni. Zanim jednak do tego doszło na stronie głównej Książnicy Pomorskiej umieszczone zostały nazwiska potencjalnych zwycięzców – autorów, których utwory zwróciły szczególną uwagę jurorów w pierwszej i drugiej edycji konkursu. To posunięcie pozwoliło wzmocnić zainteresowanie przyszyłym wydarzeniem, a emocje wzrosły jeszcze bardziej po prezentacji statuetek, które po raz pierwszy pokazane zostały na listopadowej konferencji prasowej. Na pytania dziennikarzy odpowiadali: wicemarszałkini, Anna Bańkowska, dyrektor Książnicy Pomorskiej, Lucjan Bąbolewski i sekretarz konkursu, Aleksandra Skiba. Krótko przypomniano zasady regulaminu i zwrócono uwagę na walory popularyzatorskie i promocyjne przedsięwzięcia. Uwagę zebranych skupiły przede wszystkim dwie statuetki, które trafić miały do rąk laureatów. Ich projektantką i wykonawczynią została bursztyniczka ze Świnoujścia – Małgorzata Zielińska. Projekt determinowała nazwa konkursu, więc akcentem głównym statuetki stał się duży, surowy, nieoszlifowany – jantar właśnie. Artystka umocowała go na stylizowanej książce wykonanej z lipowego drewna nawiązując w ten sposób do nazwy i literackiego charakteru konkursu.

Nadszedł czas uroczystej gali 27 listopada 2021 r. Spotkanie rozpoczął prowadzący, Stanisław Heropolitański, a autorów i zgromadzoną publiczność serdecznie przywitał marszałek województwa zachodniopomorskiego Olgierd Geblewicz, by wkrótce oddać głos przewodniczącemu jury, prof. Tomaszowi Mizerkiewiczowi, który kompetentnie i ze swadą podsumował obie edycje konkursu. Nie tylko scharakteryzował najciekawsze utwory, ale zarysował także kondycję literatury w województwie. Kulminacyjnym punktem programu było ogłoszenie wyników i wręczenie nagród, czego

Fot. Autorka

podjęli się wspólnie Olgierd Geblewicz oraz wiceprzewodnicząca sejmiku zachodniopomorskiego, Teresa Kalina.

Jantarową statuetkę i czek na 10 tys. złotych, w pierwszej edycji konkursu, otrzymała Inga Iwaśiów za powieść *Kroniki oporu i miłości*. Książka szczecińskiej pisarki została wyróżniona przez jury za aktualność tematu podjętego bez publicystycznej dosłowności, ponieważ: *najbardziej istotne i dramatyczne wydarzenia polskiego życia publicznego ostatnich kilku lat ukazała w związku z sumą doświadczeń regionu*. Po przyjęciu gratulacji i odebraniu nagrody pierwsza w historii konkursu finalistka podzieliła się refleksją dotyczącą krótkiej żywotności utworów w obecnych czasach oraz znaczeniu konkursów literackich, które na nowo ożywiają zainteresowanie czytelników.

Decyzją jury laureatem konkursu o Nagrodę Literacką „Jantar” w roku 2020 został Artur Daniel Liskowacki, autor książki *Hotel Polski*. Jego prozę doceniono za: *mistrzostwo językowe i wahanie, jakiego uczy w obcowaniu z każdym zjawiskiem zbiorowej przeszłości, czyli za naukę cierpliwego i opóźniającego sądy wartościujące spotkania się z dwuznacznościami polskiej przeszłości*. Złożony chorobą, finalistka drugiej edycji nie mógł pojawić się na uroczystości, a w jego imieniu statuetkę i czek odebrał wydawca, Paweł Nowakowski z wydawnic-

stwa „Forma”. Całe wydarzenie podsumował Olgierd Geblewicz, który zadeklarował chęć dofinansowania zakupu egzemplarzy wyróżnionych przez jurorów książek, na potrzeby biblioteki i urzędu marszałkowskiego, co spotkało się z aplauzem widowni.

Organizacja konkursu literackiego, to przedsięwzięcie podejmowane już w przeszłości przez Książnicę Pomorską, jednak ten projekt został zaplanowany i przeprowadzony ze znacznym większym rozmachem. Stał się pretekstem do szerszego zaprezentowania publikacji twórców dobrze znanych publiczności i dopiero debiutujących. Zgromadził publikacje niszowe, wy-

dane przy wsparciu finansowym instytucji kultury i wielonakładowe, publikowane przez profesjonalne wydawnictwa. Pokazał różnorodność tematyczną i gatunkową stawiając obok siebie prozę i poezję, fantasy i kryminały, książki dla dzieci i dorosłych. Dał niepowtarzalną okazję do zaprezentowania i unaocznienia mieszkańcom regionu jak niejednorodna i wielotorowa jest twórczość osób związanych z Pomorzem Zachodnim. Nowa idea przyniosła więc wiele korzyści zarówno samym autorom, jak i zainteresowanym literaturą czytelnikom. Trudności, jakich przysporzyły kolejne fale epidemii, nie wpłynęły przy tym znacząco na przebieg i rozstrzygnięcie konkursu, a w konsekwencji nie przysłoniły emocji związanych z finałem. Zmagania z przeciwnościami ustąpiły miejsca świętu literatury, które ma szansę na trwałe zaistnienie w świadomości mieszkańców.

W styczniu tego roku ogłoszona została III edycja konkursu, a zgłoszona już tytuły po raz kolejny potwierdziły różnicowanie gatunkowe i treściowe publikacji. Jesienią autorzy i czytelnicy będą mieli okazję poznać ściśle grono laureatów, by po pełnym emocji oczekiwaniu, uczestniczyć w uroczystym ogłoszeniu nazwiska finalisty za rok 2021.

Aleksandra Skiba
Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie

Pozytywista w bibliotece

**Jan Morawski – twórca
Biblioteki Głównej
Wyższej Szkoły Rolniczej
we Wrocławiu**

Niestety nie znałam osobiście Jana Morawskiego. Ale był pierwszą postacią, o której jako młoda osoba chciałam napisać... Wydawało mi się ważne upamiętnienie twórcy Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Rolniczej (WSR) we Wrocławiu. Jednak już na etapie zbierania materiałów zainspirował mnie jako człowiek, zaimponował miłością do Polski. A miłość ta łatwa nie była...

Jan Dzierżkraj Morawski herbu Nałęcz syn Stanisława Stefana i Teresy Anieli urodził się 1 grudnia 1900 r. w Jurkowie (powiat Kościan) w zamożnej rodzinie ziemiańskiej. Podstawy wykształcenia otrzymał w domu rodzinnym. W 1911 r. rozpoczął naukę w Gimnazjum pw. Marii Magdaleny w Poznaniu, gdzie ukończył 9 klas. Jako gimnazjalista wziął udział w Powstaniu Wielkopolskim, do którego zgłosił się na ochotnika. Walka o zachodnie granice Polski nie przeszkodziła mu w ukończeniu szkoły oraz zdaniu w 1919 r. matury. Jesienią tego roku rozpoczął studia na Wydziale Ekonomiczno-Prawnym Uniwersytetu Poznańskiego.

Jako podporucznik 15 Pułku Ułanów, wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Jak sam wspominał: *W międzyczasie zapisałem się na Wydział Prawno-Ekonomiczny Uniwersytetu Poznańskiego, który ukończyłem w 1923 r. z tytułem magistra, bo studiowanie było zdecydowanie bardziej pasjonujące niż wojna...*¹.

Pierwszą posadę Sekretarza Generalnego „otrzymał” w Radzie Naczelnej Przemysłu Cukrowniczego. Po powołaniu 17 stycznia 1927 r. Naczelnej Organizacji Zjednoczonego Przemysłu i Rolnictwa Zachodniej Polski (pierwszej wspólnej organizacji przemysłu i rolnictwa, która miała łączyć interesy przemysłowców i ziemianstwa) Jan Morawski został jej sekretarzem. Od 1926 r. rozpoczął pracę w Biurze Ekonomicznym Izby i Organizacji Rolniczych, którego dziesięć lat później został dyrektorem.

Nie był jedynie teoretykiem agronomii, równolegle zarządzał rodzinnym majątkiem ziemskim Lulin, sprawował opiekę nad 800 ha majątkiem pierwszej żony Anny Turno. Działał też w organizacjach rolniczych, m.in. w Wielkopolskiej Izbie

1900 – 1977

Rolniczej Związku Hodowców Jęczmienia Browarnego i Związku Wytwórców Jęczmienia Browarnego Zachodniej Polski.

W 1936 r. Jan Morawski wybrany został prezesem Wielkopolskiej Izby Rolniczej, którym pozostał do wybuchu II wojny światowej. Zapoczątkował szereg akcji oświatowych w celu modernizacji polskiego rolnictwa, m.in. prowadzono odczyty dla rolników, publikowano poradniki oraz materiały z zakresu ekonomii i rolnictwa. W 1930 r. został członkiem Delegacji Polskiej na Międzynarodową Konferencję Buraczano-Cukrowniczą przy Lidze Narodów w Genewie. Wielokrotnie brał też udział w rozmowach gospodarczych dotyczących rolnictwa prowadzonych z Niemcami, a w 1931 r. w rokowaniach z ramienia Rządu II RP. Był członkiem Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem. Za usługi dla II RP został w 1937 r. odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzonej Polski.

W czasie II wojny światowej losy rodziny Morawskich były dramatyczne.

Znakomicie zagospodarowany Lulin został przejęty przez Niemców. Jan Morawski razem z Wielkopolską Izbą Rolniczą ewakuował się z Poznania do Warszawy. Ratując życie wyjechał na Kielecczynę, gdzie pracował jako rządca w majątku Nadzów w powiecie miechowskim. Poszukiwany przez Niemców używał fałszywego nazwiska Markiewicz i zerwał kontakty z rodziną. Kiedy zachorowała i zmarła jego pierwsza żona Anna Turno, trójką ich dzieci Franciszkiem ur. 1925, Tomaszem ur. 1926, Marią ur. 1929 musiała zająć się rodzina. Do odwdzięczającego ich ojca zwracali się „wujek”.

Tuż po wyzwoleniu zamieszkał z dziećmi w Krakowie. Skonfiskowany przez Niemców majątek już nie powrócił do prawowitych właścicieli.

18 maja 1945 r. Jan Morawski pojechał pierwszym transportem do Trzebnicy na Ziemię Odzyskane. Chciał pracować dla odrodzonej Polski. Rozpoczął od organizacji Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego w Legnicy. Jako pełnomocnik Rządu zajmował się zagospodarowaniem terenów rolniczych Dolnego Śląska przejętych przez Państwowe Nieruchomości Ziemskie (PNZ). 1 marca 1946 r. został mianowany prezesem Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego Cieplice-Legnica, następnie dyrektorem Zarządu Okręgowego PNZ, a potem PGR w Cieplicach. Niestety w tym okresie o pracy decydowała partia i jej działacze a nie umiejętności oraz kompetencje, Jan Morawski padł ofiarą partyjnej czystki i stracił stanowisko.

14 kwietnia 1950 r. złożył podanie o pracę i dzięki poleceniu prof. Tadeusza Konopińskiego zatrudniony został na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Wrocławskiego.

Nie podjął pracy dydaktycznej ze względu na konieczność wpajania młodzieży poglądów, z którymi się nie zgadzał. Kierował Biblioteką Wydziału Rolniczego. Od stycznia 1952 r. wytypowany został do tworzenia biblioteki powstającej nowej uczelni. Powołaną 1 kwietnia 1952 r. Bibliotekę Wyższej Szkoły Rolniczej (WSR) we Wrocławiu stworzył praktycznie od podstaw. Jako dyrektor (od 1 czerwca 1956 r.) prowadził spójną politykę gromadzenia i udostępniania zbiorów a jej gwarancją była przemyślana polityka kadrowa *Mentalność humanisty uzupełnia w właściwy sposób mentalność przyrodnika i technika: postulowany idealny zespół bibliotekarzy w bibliotece rolniczej powinien składać się z 30-40% bibliotekarzy rolników i techników oraz 60-70% bibliotekarzy humanistów...*². Miał niesamowite wyczucie do ludzi. Zatrudniając pracownika pomijał kryterium społeczno-polityczne, co w tamtych czasach było świadectwem odwagi i żelaznych zasad. Postulował wprowadzenie stanowisk bibliotekarzy dziedzicznych. Propagował niepopularny wówczas pogląd, że nie wszyscy pracownicy są równi i konieczne jest tworzenie elity zawodowej, co pomoże podnieść prestiż zawodu bibliotekarza. Został współtwórcą egzaminu i wieloletnim członkiem Komisji egzaminacyjnych dla bibliotekarzy dyplomowanych. Był inicjatorem powołania przez Ministerstwo Oświaty Komisji ds. bibliotek. Przez cztery kadencje był również członkiem Komisji ds. bibliotek Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego oraz współprzewodniczącym Podkomisji ds. specjalizacji bibliotek.

Jako dyrektor umiejętnie motywował pracowników do twórczej i naukowej pracy, której sam był liderem. Był współtwórcą ogólnopolskiej koncepcji tzw. Planowej specjalizacji bibliotek

w zakresie gromadzenia zagranicznych czasopism naukowych, a także współautorem systemu i programów szkoleń bibliotecznych WSR, które *wychowywały nowych czytelników wśród przyszlých specjalistów*. Zainicjował kontynuację wydanej w 1891 r. we Lwowie *Bibliografii polskiej weterynary i hodowli zwierząt* autorstwa prof. Stanisława Królikowskiego. Przedwojenna bibliografia oraz jej powojenna kontynuacja stanowią kompletny wykaz literatury dotyczącej polskiej weterynarii i zootechniki od początku dziejów tych nauk do 1939 r. Od 1962 r. pracował na stanowisku kustosa dyplomowanego.

Wspominany jest jako człowiek o wielkiej kulturze osobistej i dostojnej fizjonomii. Jako dyrektor był dobrze zorientowany w problemach biblioteki i zainteresowany problemami zawodowymi, ale i prywatnymi pracowników. Przede wszystkim jednak Jan Morawski posiadał ogromną wiedzę fachową rolniczą i bibliotekarską, którą służył nawet najbardziej utytułowanym. Wspólnie z innymi pracownikami uczelni napisał kilka prac dotyczących WSR we Wrocławiu. Swoimi działaniami pokazał jak dobry bibliotekarz kształtuje środowisko, w którym funkcjonuje. Był wielokrotnie nagradzany przez Rektora, otrzymał Medal za Zasługi dla Akademii Rolniczej we Wrocławiu oraz Odznakę Budowniczego Wrocławia.

Obchodząca w tym roku 70-lecie Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego nie byłaby tym samym miejscem, gdyby nie postawa i praca Jana Morawskiego.

Kończąc pracę na stanowisku dyrektora pozostawił nowoczesną bibliotekę naukową o profilu rolniczo-przyrodniczym. W październiku 1971 r. po przejściu na emeryturę Jan Morawski pracował w bibliotece na pół etatu wykonując specjalistyczne zadania. Szacunek do zawodu bibliotekarskiego zaszczerpił swoim dzieciom, córka Maria Morawska pracowała w Bibliotece Głównej WSR a wnuczka Katarzyna Jarodzka w Bibliotece Szkoły Podstawowej nr 12 we Wrocławiu.

Jan Morawski zmarł 22 czerwca 1977 r. Pochowany został we Wrocławiu na cmentarzu św. Wawrzyńca przy ul. Bujwida.

EMILIA CZERNIEJEWSKA

PRZYPISY

- MORAWSKI, J. *Wspomnienia*. Rękopis w posiadaniu rodziny.
- MORAWSKI, J. Kronika działalności naukowej i dydaktycznej bibliotek wyższych szkół rolniczych za lata 1945-1962. *Roczniki Biblioteczne* 1963, R. 7, s. 237.

©Depositphotos/Pavel Losevsky

O BIBLIOTEKACH W PRASIE

Biblioteki z pomocą uchodźcom z Ukrainy...

Biblioteki publiczne po raz kolejny udowadniają, że są otwarte dla każdego użytkownika i reagują na potrzeby lokalnych społeczności. Tym razem otwierają swoje podwoje dla uchodźców, którzy przybyli z Ukrainy, uciekając przed wojną. Wszystkie biblioteki zareagowały natychmiast. Oferują swoje usługi, zbierają dary, udzielają informacji. Miejska Biblioteka Publiczna w **BIAŁEJ PODLASKIEJ** (woj. lubelskie) również stała się miejscem, gdzie dzieci z Ukrainy mogą odkrywać swoje talenty, uczestniczyć w zajęciach edukacyjnych. W jednej z agend biblioteki – Multicentrum – ruszyła Miejska Strefa Kultury dla małych uchodźców. Bibliotekarze zorganizowali dla nich zajęcia z robotyki, lekcje z kodowania, pokazali jak wykorzystać komputery do tworzenia muzyki, nauczyli sadzić rośliny. Zapowiadają, że to jeszcze nie koniec, mają sporo pomysłów i będą je realizować. A uczestnicy zajęć cieszą się, że mogą po prostu „porobić coś fajnego”.

Biblioteka otworzyła się na uchodźców / Ewelina Burda // Dziennik Wschodni. – 2022, nr 51, s. 9.

Biblioteki a pandemia

Pandemia to trudny okres dla wszystkich: dorosłych, seniorów, młodzieży i dzieci. Biblioteki w tym ciężkim czasie stały się placówkami, które służą pomocą, pomagają przetrwać. Ich wysiłki są doceniane, te najbardziej aktywne są nagradzane. Na przykład za pracę na rzecz poprawy zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży nagrodą jest Certyfikat „Aptekarz literacki” oraz znak „Księgozbiór na zdrowie”. Otrzymała je Gminna Biblioteka Publiczna w **MIĘDZYRZECZU PODLASKIM** z sie-

dzibą w WYSOKIM (woj. lubelskie, pow. bialski). Wyróżnienie to i szczyt, bo dotyczy zaledwie 40 bibliotek publicznych w Polsce.

Projekt „Aptekarz literacki” był realizowany od maja do listopada 2021 r. w ramach programu „Partnerstwo dla książki”. Organizatorzy to Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich we współpracy z Polskim Towarzystwem Biblioterapeutycznym. Najpierw bibliotekarze w czasie szkoleń podnosili swoje kompetencje w zakresie pracy z wymagającym czytelnikiem. Szczególnie zwracano uwagę na umiejętności doboru literatury, umożliwiającej uzyskanie wsparcia psychicznego, zmniejszenie stresu, poczucia osamotnienia lub wykluczenia. Potem ich zadaniem było opracowanie listy książek terapeutycznych, a także przeprowadzenie (i stosowne udokumentowanie) zajęć dla czytelników z wykorzystaniem biblioterapii. Międzyrzeccy bibliotekarze poradzili sobie znakomicie. Na ich liście terapeutycznych książek znalazło się aż 350 pozycji.

Starania międzyrzeckiej biblioteki doceniły też rodzime władze. GBP zwyciężyła w XIV edycji konkursu „Biblioteka Roku 2021 Powiatu Bialskiego”. Statuetkę i nagrodę pieniężną (tak właśnie – pieniężną!) wręczył starosta bialski Mariusz Filipiuk. W uzasadnieniu podkreślono innowacyjność działań i rozwiązań technologicznych i szeroką współpracę z lokalnymi i ogólnopolskimi stowarzyszeniami. W tym samym konkursie przyznano też wyróżnienie. Otrzymała je Gminna Biblioteka Publiczna w **ŁOMAZACH** (woj. lubelskie, pow. bialski). Doceniono jej zaangażowanie w krzewienie kultury, pracę na rzecz promocji książki oraz „dostosowanie działań biblioteki do potrzeb mieszkańców w trudnych warunkach pandemii”.

Książnica Zamojska im. Stanisława Kostki Zamojskiego w **ZAMOŚCIU** (woj. lubelskie) odniosła się do pandemicznego czasu między innymi wydając tomik poezji *Wiosna w reżimie sanitarnym* autorstwa Bogdana Nowaka. O książce warto wspomnieć nie tylko ze względu na tematykę i przekaz, ale także ze względu na wyszukaną formę edytorską. Nietuzinkowa szata edytorska tomiku jest nie tylko zaskakująca, ale i zachęcająca do natychmiastowego zajrzenia do środka. Wykonana ręcznie obwoluta książki ma formę drzwi z kłódką wraz ze skrupulatnie zawiązaną maseczką. Nie lada gratka dla bibliofilów, fanów pióra Bogdana Nowaka i miłośników współczesnej poezji.

Tomik został zgłoszony do konkursu „Książka Roku 2020”, organizowanego cyklicznie przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie. I... otrzymał „Wyróżnienie za szczególne walory edytorskie i formę przekazu”.

Bibliotekom gratulujemy...

Biblioteka... dba o zdrowie / (pc) // *Słowo Podlasia*. – 2021, nr 49, s. 13; Wręczono nagrodę Biblioteka Roku 2021 Powiatu Bialskiego // *Gościniec Bialski*. – 2022, nr 1, s. 7; Wydali Książkę Roku : wyróżnienie dla Książnicy Zamojskiej i zamojskiego autora / mm // *Tygodnik Zamojski*. – 2021, nr 25, s. 18; Książnica Zamojska nagrodzona za wiersze / ak // *Kronika Tygodnia*. – 2021, nr 24, s. 3.

Łęczynski paradoks

ŁĘCZNA (woj. lubelskie) – jedno z miast powiatowych Lubelszczyzny. Działają tu dwie biblioteki: Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta i Powiatowa Biblioteka Publiczna. Obydwie działają prężnie, obydwie zapewniają mieszkańcom nie tylko dostęp do literatury, ale także liczne wydarzenia kulturalne z książką w tle. Ich działalność, z kronikarską dokładnością, dokumentuje *Merkuriusz Łęczynski* – rocznik wydawany przez Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łęczynskiej. W najnowszym numerze zamieszczono kalendarium wydarzeń kulturalnych za okres lipiec 2020 – czerwiec 2021, czyli okres obejmujący pandemiczny czas. O bibliotekach informuje 30 wpisów. Wynika z nich, że w Powiatowej Bibliotece Publicznej przez cały rok aktywnie działał Dyskusyjny Klub Książki oraz klub czytelniczy „Seniorzy z książką na ty”. Organizowano konkursy o zasięgu powiatowym, w tym konkursy o wieloletniej już tradycji: konkurs poetycki, krasomówczy (online), konkurs pod hasłem „Mam prawo do...”, Mały Konkurs Recytatorski, konkurs z okazji Dnia Dziecka. Biblioteka, jak co roku, uczestni-

czyła w Narodowym Czytaniu. Zorganizowała też warsztaty filmowo-muzyczno-literackie.

Bibliotekarze z Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej też dwoili się i troili, aby coś ciekawego zaproponować użytkownikom biblioteki głównej i filii bibliotecznych. A to spotkanie autorskie (w tym również online), a to głośne online czytanie dla małych czytelników. Były też wystawy, ale to już stacjonarnie: wystawa linorytów Pawła Brodzisza, historyczna z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, przesympatyczna wystawa prac przedszkolaków z grupy „Królik” z Przedszkola nr 3 w Łęcznej czy prac uczniów Szkoły Podstawowej nr 4. Dużo radości przyniosła wystawa pod wszystko mówiącym tytułem „Skarby znalezione w bibliotecznych książkach”. Z kolei konkursy dopingowały młodych czytelników do aktywności, np. plastyczny konkurs „Bajki – pomagajki moje ulubione” czy „Selfie z książką”. Z okazji walentynek biblioteka zaproponowała akcję czytelniczą „Randka w ciemno z książką”. Czytelnicy mogli wybierać z walentynkowego zestawu książki-niespodzianki. Książki były pięknie zapakowane, a więc czytelnik nie znał ani tytułu, ani autora, nie widział też okładki. W prezencie każdy uczestnik akcji otrzymywał walentynkową zakładkę do książki. M-GBP włączała się też w ogólnopolskie wydarzenia biblioteczne, jak Noc Bibliotek czy Ogólnopolskie Czytanie „Jeźdźcy” Małgorzaty Musierowicz. Działo się dużo, było interesująco i wesoło. W czasie epidemii było to po prostu bezcenne.

Dlatego wszystkich zaskoczyła postawa łęczynskich radnych miejskich, którzy zmierzają do likwidacji dwóch z czterech filii Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej im. Zbigniewa Herberta. Argument: „chodzi o racjonalizację kosztów utrzymania bibliotek”. Póki co radni przyjęli uchwałę zamiarową. Przeciwny pomysłowi jest burmistrz Łęcznej i mieszkańcy. Ich zdaniem jest to stanowczo zły pomysł.

Kalendarium wydarzeń kulturalnych : lipiec 2020 – czerwiec 2021 / zebrał Paweł Brodzisz // *Merkuriusz Łęczynski*. – Nr 34 (2021), 64-70; Chcą zamykać biblioteki / Paweł Puzio // *Dziennik Wschodni*. – 2021, nr 206, s. 8.

Świdnickie inspiracje

Jak pozyskać nowych czytelników, jak zachęcić do czytania? Na to pytanie bibliotekarze stale szukają odpowiedzi. Zdaniem świdnickich bibliotekarzy tylko systematyczne „staranie i praca przynoszą

efekty”. Dlatego Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Anny Kamińskiej w ŚWIDNIKU (woj. lubelskie) nieustannie zaskakuje mieszkańców nowymi pomysłami, o których regularnie informuje lokalna prasa. I tak przykładowo: Filia nr 1 na spotkaniach z czytelnikami zaproponowała rozdawanie witaminy R jak Radość. Spotkania organizowano w ramach projektu „Praktyka Bibliotekarza Rodzinnego”, a służyły one promowaniu literatury kreatywnej, proekologicznej, podróżniczej i kulinarnej.

Nieopodal biblioteki głównej, przy ul. Niepodległości, do czytania książek zachęcali Henryk i Dragonia czyli... manekiny, siedzące na krzesłach obok półki z książkami. Koło takiej nietypowej reklamy nikt nie przeszedł obojętnie. Zaś Filia nr 3 zaoferowała usługę „Książka na telefon” dla mieszkańców całego miasta.

To tylko niektóre działania świdnickich placówek bibliotecznych. Owoce tych działań są widoczne w statystykach. W 2021 r. świdniczanie wypożyczyli około 146 tys. książek, czyli o blisko 23 tys. więcej niż rok wcześniej. Zatem nie dziwi fakt, że świdnicka biblioteka uplasowała się dość wysoko w ogólnopolskim rankingu bibliotek dziennika „Rzeczpospolita”. Znalazła się na drugim miejscu w województwie lubelskim i na dwudziestym miejscu w kraju.

Zapelniają „kulturalną pustynię” / (w) // *Nowy Tydzień w Lublinie i w Świdniku*. – 2021, nr 27, s. 11; Henryk i Dragonia przyciągają czytelników / (w) // *Nowy Tydzień w Lublinie i w Świdniku*. – 2021, nr 30, s. 10; Fantastycznie w bibliotece / (w) // *Nowy Tydzień w Lublinie i w Świdniku*. – 2021, nr 36, s. 10; Świdnicka biblioteka wśród najlepszych / (w) // *Nowy Tydzień w Lublinie i w Świdniku*. – 2021, nr 51, s. 10; Co czytali świdniczanie w 2021 roku / (w) // *Nowy Tydzień w Lublinie i w Świdniku*. – 2022, nr 5, s. 10.

Muzycznie, kulturalnie, książkowo...

„Muzyka. Kultura. Książka. Biblioteka” to tytuł projektu realizowanego przez Filię nr 2 Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w LUBLINIE. Celem było podniesienie poziomu wiedzy o literaturze poświęconej muzyce. Drogą do osiągnięcia celu stały się ciekawe spotkania z ceniionymi twórcami „literatury muzycznej” i dziennikarzami piszącymi o współczesnej kulturze, literaturze, muzyce. Czytelnikom zaproponowano spotkania z Bartkiem Chacińskim („Polityka”), Jarkiem Szubrychtem („Gazeta Wyborcza”, „GaMa”), Tomkiem Lipińskim (muzyk rockowy, wokalista), Rafałem Księżykiem (współtwórca nowoczesnej

popkulturowej prasy muzycznej w Polsce w latach 90. XX w.). Zorganizowano też warsztaty edukacyjne, które poprowadzili Jarosław Sawic (związany z czasopismami „Akcent”, „Lizard”) oraz Paweł Błęadowski (dziennikarz m.in. Polskiego Radia Lublin). W trakcie warsztatów przybliżono pracę dziennikarza prasowego i radiowego. Uczestnicy poznali gatunki dziennikarskie oraz literaturę piękną, poświęconą muzyce. Zobaczyli, jak wygląda praca dziennikarza antenowego „od kuchni”, jak przygotowuje się materiał dźwiękowy do emisji i wiele innych ciekawostek.

Projekt adresowano do szerokiego grona: młodzieży licealnej, studentów i osób dorosłych. Wszyscy byli mile widziani. Organizatorzy założyli, że projekt „stanie się swoistym kompasem w poszukiwaniu wartościowych lektur i muzyki dostępnych w zbiorach MBP w Lublinie”.

Zaplanuj sobie wywracanie kultury / DAD // *Dziennik Wschodni*. – 2021, nr 160, s. 6.

Wojtek w bibliotece

Wojtek to niedźwiedź, który w czasie II wojny światowej przemierzył szlak bojowy z 2 Korpusem Polskim gen. Władysława Andersa. Dla młodych czytelników to niesamowicie fascynujące, dlatego w Miejskiej Bibliotece Publicznej w JÓZEFOWIE (woj. lubelskie, pow. biłgorajski) rok 2021 minął pod znakiem niedźwiedzia Wojtka właśnie. Projekt nosił nazwę „Od małej do wielkiej Ojczyzny – szlakiem niedźwiedzia Wojtka”.

Wojtek stał się bohaterem i inspiracją wielu wydarzeń. Wymierne efekty to lapbooki, które wpłynęły do komisji konkursowej w ramach konkursu „Podróż niedźwiedzia Wojtka w mojej wyobraźni”. Było ich aż 15. W konkursie na quest „Szlakiem kultury i historii w gminie Józefów” jury oceniało 8 propozycji. Do najmłodszych zaadresowano akcję czytelniczną „Czytam z bohaterem misiem”. Zadaniem było przeczytanie jak największej liczby książek. A na najaktywniejszych czekały dyplomy i upominki w postaci ręcznie wyszywanego misia. Oprócz tego młodzi czytelnicy mogli uczestniczyć w warsztatach literackich i historycznych, grze terenowej, rajdzie rowerowym oraz spotkaniach z autorami książek historycznych: z Renatą Piątkowską, Łukaszem Wierzbickim, Wiolettą Piasecką. Atrakcją niewątpliwie było nocne zwiedzanie muzeum w Bondyrzu. Zorganizowano też wystawę „Szlakiem poezji Roztocza” – to propozycja dla czytelników w każdym wieku.

Pierwsze projektowe wydarzenie zorganizowano w czerwcu, a ostatnie w listopadzie 2021 r. Bibliotekarze zadbali o patronat medialny, dzięki czemu zapowiedzi i relacje z imprez ukazywały się regularnie w „Tygodniku Zamojskim”.

Biblioteka kusi: szlakiem niedźwiedzia Wojtka pod patronatem TZ / mp // *Tygodnik Zamojski*. – 2021, nr 22, s. 23; Promują czytelnictwo / mp // *Tygodnik Zamojski*. – 2021, nr 42, s. 25.

Do biblioteki zawsze blisko

Miejska Biblioteka Publiczna w **BYCHAWIE** (woj. lubelskie, pow. lubelski) posiada spore doświadczenie w realizacji projektów procytelnicznych. Najnowszy – „Biblioteka zawsze blisko” – będzie trwał dwa lata. Dofinansują go fundusze z Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa. Celem jest włączenie nowych środowisk w działalność bibliotek i aktywizacja społeczności lokalnej. Biblioteka stara się nawiązać współpracę z nowymi partnerami, nie zapominając o podmiotach, z którymi już wcześniej współpracowała. Wszystko po to, by umocnić rolę biblioteki jako lokalnego centrum dostępu do wiedzy i kultury oraz miejsca, które jednoczy społeczność lokalną. MBP dąży do tego, aby biblioteka była miejscem spotkań, wspólnej pracy, działalności twórczej, ale też odpowiedzialności. A wszystko to ma służyć promowaniu czytelnictwa.

Co już zrobiono: Sami bibliotekarze uczestniczyli w szkoleniach, aby nabyć nowe kompetencje; czytelnicy mieli okazję wyrazić swoje oczekiwania, wypełniając ankietę; zorganizowano warsztaty rękodzielnicze; stworzono wspólnie z czytelnikami minibiblioteczki, które trafiły do partnerów projektu, a ci za ich pomocą promują czytanie książek; zorganizowano sześć spotkań autorskich. A skoro o partnerach mowa to otrzymali oni certyfikaty „Bychawski Ambasador Czytelnictwa”. W 2021 r. ambasadorami zostali: „Tęczowy Zakątek” – Świątlica Wiejska w Gałęzowie, Salon Fryzjerski MARTA w Bychawce Drugiej, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Bychawie, Kawiarnia Artystyczna „Złota Lira” w Bychawie. A w 2022 r. dotychczasowe formy działań będą kontynuowane. Ponadto będą organizowane wydarzenia edukacyjno-animacyjne.

Skąd mamy tak wyczerpujące informacje o projekcie? Otóż bychawscy bibliotekarze opisali projektowe działania i zamieścili w formie reklamy w „Dzienniku Wschodnim”. Informacja jest wyczerpująca, pewna, rzetelna. Warto pamiętać

o takim sposobie reklamowania bibliotecznych działań, szczególnie tych projektowych.

„Biblioteka zawsze blisko”: projekt realizowany przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Bychawie w cyklu dwuletnim 2021-2022 // *Dziennik Wschodni*. – 2021, nr 230, s. 5.

Akcja informacja

Najważniejsza jest informacja. O tym, jakie książki biblioteka posiada, na jakie wydarzenia zaprasza, jakie projekty realizuje i co z nich wynika dla czytelników itd. Przeważnie zakładamy, że wystarczy zrobić coś ciekawego, spektakularnego, a dziennikarze z lokalnej i regionalnej prasy zainteresują się tematem, napiszą o tym w swoich czasopismach artykuł, a przynajmniej notatkę. Gdy tego nie robią, bibliotekarze sami muszą zadbać o informację. Wiedzą o tym bibliotekarki z Gminnej Biblioteki Publicznej w **NIEDRZWICY DUŻEJ** (woj. lubelskie, pow. lubelski). W gminnym biuletynie informacyjnym regularnie zamieszczają notatki o tym, co dzieje się w bibliotece. Tym razem poinformowały o zakupie komputerów do placówek bibliotecznych w ramach Programu „Kraszewski. Komputery dla bibliotek”. Zaś w obszernym artykule omówiły nowości, które wpłynęły do księgozbioru i kuszą, by je poczytać. Przy tej okazji udało się przemycić trochę wiadomości o temat współczesnych pisarzy i ich twórczości.

Podobnie działa Gmina Biblioteka Publiczna w **WÓLCE** (woj. lubelskie, pow. lubelski). W najnowszym numerze *Wólka News*, z października 2021 r., bibliotekom poświęcono ponad dwie strony. Pracownicy GBP zrelacjonowali poczynania gminnych placówek bibliotecznych na przestrzeni kilku miesięcy minionego roku. Po pierwsze projekt „LEM”, który gościł w bibliotece w Wólce we wrześniu. Następnie podsumowanie akcji „Wakacje w bibliotece”, realizowanej przez filię biblioteczną w Turce, a skierowanej do dzieci w wieku 4-12 lat. Potem słów kilka o współpracy placówek bibliotecznych ze szkołami podstawowymi i przedszkolami. I wreszcie Noc Bibliotek pod hasłem „Czytanie Wzmacnia”. Jak napisali bibliotekarze ich Noc Bibliotek też wzmocniła do dalszego działania. Wszystkie artykuły bogato i kolorowo zilustrowane fotografiami z imprez. Wszystkie są dziełem Gminnej Biblioteki Publicznej w Wólce, o czym informuje podpis pod tekstem. Dla mieszkańców gminy jest to konkretna informacja i zachęta do odwiedzenia biblioteki.

Kraszewski. Komputery dla bibliotek / Cecylia Słotwińska // *Info (Niedzwica Duża)*. – Nr 87 (2021), s. 19; Jesienne nowości w bibliotece / Marzena Boryga // *Info (Niedzwica Duża)*. – Nr 87 (2021), s. 20; Projekt LEM gościł w bibliotece // *Wólka News*. – 2021, nr 3, s. 16; Akcja „Wakacje w bibliotece” w Bibliotece w Turce // *Wólka News*. – 2021, nr 3, s. 17; Współpraca bibliotek publicznych z zespołami szkolno-przedszkolnymi w gminie Wólka // *Wólka News*. – 2021, nr 3, s. 17-18; Noc Bibliotek wzmocniła uczestników! // *Wólka News*. – 2021, nr 3, s. 18.

Rocznice, jubileusze, nowe lokale, czyli Bibliotekarskie świętowanie

Codzienna praca bibliotek bywa umilana czasem obchodów, uroczystości rocznicowych, inauguracyjnymi ważnych wydarzeń. Kolejne jubileusze istnienia biblioteki są okazją do przypomnienia historii placówki, zaakcentowania osiągnięć, ale też podziękowania bibliotekarzom za ich pracę. Piękny jubileusz 90-lecia istnienia obchodziła Miejska Biblioteka Publiczna im. Tomasza Zamoyskiego w **TOMASZOWIE LUBELSKIM** (woj. lubelskie). Biblioteka istnieje od 28 stycznia 1930 r., a więc jubileusz przypadł na rok 2020. Pandemia nie pozwoliła wówczas na uroczyste obchody. Bibliotekarze jednak nie zapomnieli o święcie swojej księżnicy i przenieśli uroczystość na 2021 r. Obchody rozpoczęły się mszą świętą, a po niej była gala w czytelni MBP. Przybyli znakomici goście, były przemówienia, były rozmowy o historii, dniu dzisiejszym i planach na przyszłość. Nie zabrakło też akcentu muzycznego. Minikoncert na akordeonie zagrał Emil Mazurkiewicz.

Okazją do świętowania są też otwarcia nowych lub wyremontowanych lokali bibliotecznych. Nową siedzibę zyskała filia biblioteczna na osiedlu Karłowka w **ZAMOŚCIU** (woj. lubelskie). Lokal mieści się na parterze, jest przestronny, łatwo dostępny, oferuje miejsce dla dzieci i dorosłych. Przychodzą tu mieszkańcy nie tylko po książki, ale także po prostu spędzić czas. Otwarcie nowej siedziby filii nr 6 było zaplanowane jako zwieńczenie obchodów Jubileuszu 100-lecia Książnicy Zamojskiej im. Stanisława Kostki Zamoyskiego.

Nową siedzibą może się również pochwalić filia nr 3 Miejsko-Powiatowej Biblioteki Publicznej im. Anny Kamieńskiej w **ŚWIDNIKU** (woj. lubelskie). Filia powstała z połączenia dwóch placówek: nr 3 i nr 4. Obydwie utraciły swoje dotychczasowe lokale (w szkole i w szpitalu). Po długich perypetiach filia znalazła schronienie w budynku parafialnym, który w przeszłości spełniał funkcje edukacyjne. Zaczęła działać w nowych warunkach 1 września

2021 r. Nowe usytuowanie spełnia oczekiwania mieszkańców osiedla Wschód, które do tej pory nie miało biblioteki, a po książki mieszkańcy musieli jeździć do centrum.

Biblioteka 91-latką : biblioteka miejska w Tomaszowie Lubelskim istnieje już 91 lat / wd // *Kronika Tygodnia*. – 2021, nr 42, s. 12; Urodzinowa przeprowadzka ksiązek : Zamość / (AGDY) // *Dziennik Wschodni*. – 2021, nr 232, s. 9; Po książki na Kosynierów : filia nr 3 pod nowym adresem / (w) // *Nowy Tydzień w Lublinie i w Świdniku*. – 2021, nr 36, s. 11.

Lubelski Bibliotekarz Roku 2021 wybrany

Kapituła konkursu „Bibliotekarz Roku” zakończyła procedury i wybrała Lubelskiego Bibliotekarza Roku. Zgłoszono trzy kandydatury: Marta Oniszczuk z filii bibliotecznej w **NOWODWORZE** (woj. lubelskie, pow. lubartowski), Jolanta Rybicka z filii nr 35 Miejskiej Biblioteki Publicznej w **LUBLINIE**, Joanna Puchacz – dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w **TARNOGRODZIE** (woj. lubelskie, pow. biłgorajski).

Zwyciężyła trzecia kandydatka. Kapituła doceniła wkład pani Joanny w pozyskanie środków na modernizację i wyposażenie siedziby biblioteki (1,9 mln zł). Historyczny gmach (dawna synagoga), w którym mieści się Miejska Biblioteka Publiczna, remontowano dwa lata. Obecnie budynek stał się wizytówką miasta. Łączy tradycję i wymogi architektoniczne XXI w. Znalazło się tu miejsce nie tylko dla książek, ale także na salę konferencyjną, kiosk multimedialny, przestrzeń na spotkania autorskie i prezentację zbiorów Regionalnej Izby Pamięci, a także Muzeum Nożyczek, z którego słynie tarnogrodzka biblioteka nie tylko w Polsce, ale też w Europie. Budynek dostosowano do potrzeb osób niepełnosprawnych, a nowoczesne rozwiązania, jak przeszkłona podłoga antresoli, robią wrażenie. Zadbano o nowoczesną wypożyczalnię, strefę dziecka, strefę ciszy, internetową czytelnię.

Joanna Puchacz odebrała nagrodę podczas Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek. Uroczystość miała miejsce w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie.

Wizytówka miasta / mp // *Tygodnik Zamojski*. – 2021, nr 50, s. 16; Biblioteka to więcej niż książki i regały / Anna Szewc // *Dziennik Wschodni*. – 2022, nr 59, s. 7.

BOŻENA LECH-JABŁOŃSKA
WBP im H. Łopacińskiego w Lublinie

PRAWO BIBLIOTECZNE

UDOSTĘPNIANIE ROZPRAW DOKTORSKICH

Rozprawy doktorskie stanowią szczególny rodzaj utworów, zdefiniowanych w art. 187 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Zgodnie z ust. 3 tego artykułu, rozprawę doktorską może stanowić m.in. praca pisemna, w tym monografia naukowa.

Rozprawy doktorskie znajdują się w bibliotekach, w tym zwłaszcza w bibliotekach naukowych, do których należą w szczególności biblioteki organizowane przez uczelnie. Ich udostępnianie przez biblioteki należy rozpatrywać w kontekście systemowym, którego nie wyczerpuje regulacja ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, zwanej dalej „ustawą autorską”.

ZRÓŻNICOWANIE UTWORÓW W ASPEK- CIE ROZPOWSZECHNIENIA

W przypadku, gdy utwór został rozpowszechniony, np. opublikowany poprzez jego wydanie w formie książkowej, udostępnianie takiego utworu przez biblioteki nie nastręcza wątpliwości. Jest tak dlatego, gdyż art. 28 ust. 1 ustawy autorskiej wyraźnie przewiduje, że wskazane w nim podmioty i jednostki, w tym uczelnie i biblioteki, mogą m.in. używać, w zakresie swoich zadań statutowych, egzemplarze utworów rozpowszechnionych oraz udostępniać zbiory dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali) znajdujących się na terenie tych jednostek.

Udostępniając taki opublikowany utwór biblioteka działa zatem na podstawie szczególne- go upoważnienia ustawowego, czyli jednej z tzw.

licencji ustawowych, określających dozwolony użytek chronionych utworów, w ramach którego korzystanie z tych utworów nie wymaga zgody podmiotu wyłącznie uprawnionego.

Inaczej sprawa przedstawia się w przypadku utworów, które nie zostały jeszcze rozpowszechnione. W tym kontekście pamiętać należy o tym, że pojęcie utworu rozpowszechnionego zostało zdefiniowane w art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy autorskiej. Przepis ten stanowi, że utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie.

Dla uznania zatem, że w przypadku danej rozprawy doktorskiej mamy do czynienia z utworem rozpowszechnionym w powyższym rozumieniu, o którym mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 ustawy autorskiej, należy stwierdzić, że twórca (autor) tej rozprawy zezwolił na jej publiczne udostępnienie.

SZCZEGÓLNE ZASADY UDOSTĘPNIANIA ROZPRAW

Udostępnianie rozpraw doktorskich przez biblioteki należy rozpatrywać nie tylko w kontekście regulacji ustawy autorskiej, ale także przepisów szczególnych. Przepisem takim jest niewątpliwie art. 188 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Przewiduje on w ust. 1, że podmiot doktoryzujący, którym może być m.in. uczelnia, nie

później niż 30 dni przed wyznaczonym dniem obrony rozprawy doktorskiej, udostępniła w BIP na swojej stronie podmiotowej rozprawę doktorską będącą pracą pisemną wraz z jej streszczeniem albo opis rozprawy doktorskiej niebędącej pracą pisemną oraz recenzje.

Z przepisu powyższego, sformułowanego w stanowczy sposób, wynika, że udostępnienie rozprawy doktorskiej jest obowiązkiem uczelni jako podmiotu doktoryzującego, czyli że udostępnienie takie ma obligatoryjny charakter. Każda obroniona rozprawa doktorska jest wobec tego jednocześnie rozprawą publicznie udostępnioną.

Dla tego udostępniającego aspektu istotne wskazania zawiera wyrok WSA w Gdańsku z 7 kwietnia 2021 r. (sygn. akt II SAB/Gd 2/21, Lex nr 3178776).

Odnosząc się do regulacji, zawartej w powyższym przepisie, Sąd w powyższym wyroku stwierdził m.in. że „obowiązek publikacji rozprawy doktorskiej wynikający z art. 188 ust. 1 ustawy z 20 lipca 2018 r. nie tyle rozszerzył zakres informacji publicznej o rozprawę doktorską, ale wzmocnił transparentność samego postępowania i określił sposób jej udostępnienia. W istocie znaczenie przyjętego przez ustawodawcę rozwiązania polega na potwierdzeniu przynależności tej szczególnej formy twórczości naukowej przedkładanej i broniącej w toku postępowania o nadanie stopnia naukowego do sfery publicznej. Celem ustawodawcy nie było bowiem samo upublicznienie postępowania, ale zapewnienie pełnej jego transparentności.”

Biorąc natomiast pod uwagę znaczenie postępowania o nadanie stopnia doktora dla stosowania przepisów ustawy autorskiej, Sąd podniósł, że „przedkładając rozprawę doktorską w celu ubiegania się o uzyskanie stopnia naukowego doktora, określona osoba godzi się w istocie na udział w przewodzie doktorskim, w szczególności w publicznej obronie samej rozprawy. Trudno w tych okolicznościach nie dostrzegać formuły dobrowolnej rezygnacji z ochrony prawa do prywatności w zakresie objętej rozprawą doktorską twórczości naukowej”.

W związku z powyższym należałoby przyjąć, że udostępnienie rozprawy doktorskiej w BIP zgodnie z art. 188 ust. 1 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce powoduje, że rozprawa taka może zostać uznana jako utwór rozpowszechniony w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy autorskiej.

Po pierwsze, takie udostępnienie rozprawy jest niewątpliwie jednym ze sposobów publicz-

nego udostępnienia utworu, nawet jeśli z udostępnioną w BIP rozprawą nikt się nie zapoznał. Istotą rozpowszechnienia jest bowiem nie tyle odpowiednio duża liczba osób, które faktycznie z danym utworem się zapoznały, lecz sama możliwość dostępu do utworu przez nieokreślonego adresata, czyli każdą osobę, która mając dostęp do sieci internetu może zapoznać się z informacjami, umieszczonymi w BIP podmiotu doktoryzującego, w tym z udostępnionymi w ten sposób rozprawami doktorskimi.

Po drugie, mimo braku wyraźnej zgody doktoranta na udostępnienie jego rozprawy w BIP podmiotu doktoryzującego, np. w formule stosownego oświadczenia, nie powinno być wątpliwości, że doktorant w sposób dorozumiany zgodę w tym zakresie udziela. Jest tak dlatego, ponieważ wzięcie przez doktoranta udziału w postępowaniu o nadanie stopnia doktora jest równoznaczne z akceptacją warunków, zgodnie z którymi postępowanie takie jest prowadzone, w tym warunków określonych ustawowo, czyli także zasady udostępnienia rozprawy doktorskiej w BIP zgodnie z art. 188 ust. 1 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce.

Skoro zaś rozprawa doktorska udostępniona w BIP podmiotu doktoryzującego jest utworem rozpowszechnionym w rozumieniu art. 6 ust 1 pkt 3 ustawy autorskiej, to biblioteka, która w swych zbiorach posiada egzemplarz tej rozprawy, może ją udostępniać w granicach dozwolonego użytku, czyli przede wszystkim na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy autorskiej, np. używać egzemplarz rozprawy zgodnie z pkt 1 tego ustępu.

UDOSTĘPNIANIE ROZPRAW PRZED ZMIANĄ PRZEPISÓW

Wymóg udostępniania rozpraw doktorskich w BIP, o którym mowa jest stosunkowo nowym rozwiązaniem. W związku z tym powstaje pytanie, czy w stosunku do rozpraw doktorskich, których obrona odbyła się przed jego wejściem w życie, czyli bez udostępnienia rozprawy w BIP podmiotu doktoryzującego, również można uznać, że mogą być one uznane za utwory rozpowszechnione w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 3 i art. 28 ust. 1 ustawy autorskiej.

Odpowiedź na tego rodzaju wątpliwość jest pozytywna, co znajduje potwierdzenie w powołanym wyżej wyroku. Sąd przyjął w nim, że „rozprawa doktorska z chwilą przedłożenia jej egzemplarza w toku postępowania o nadanie stopnia naukowe-

go staje się utworem udostępnionym publicznie za zgodą autora, co przesądza jej status jako utworu rozpowszechnionego w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 3 u.p.a.p.p.”.

Uzasadniając swoje stanowisko Sąd podniósł, że „publiczny charakter obrony rozprawy doktorskiej nie uległ zmianie po wejściu w życie przepisów ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Należy zauważyć, że zgodnie z par. 7 ust. 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. z 2018 r. poz. 261) zawiadomienie i ogłoszenie o terminie i miejscu obrony powinno wskazywać również informację o miejscu złożenia rozprawy doktorskiej, w celu umożliwienia zainteresowanemu zapoznania się z nią”.

Ponadto Sąd w powyższym wyroku zauważył, „że przed wejściem w życie art. 188 ust. 1 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce rozprawa doktorska na mocy wyraźnej decyzji ustawodawcy nie była przedmiotem udostępnienia w BIP na żadnym etapie postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora. Z brzmienia wskazanego wyżej par. 7 ust. 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. wynika, że ustawodawca przewidział specyficzny sposób udostępnienia tej informacji w toku przewodu doktorskiego poprzez wyłożenie egzemplarza rozprawy doktorskiej w miejscu wskazanym w zawiadomieniu i ogłoszeniu”.

Choć wskazane powyżej rozporządzenie już nie obowiązuje, jego unormowania są istotne dla oceny statusu rozpraw doktorskich jako utworów rozpowszechnionych, których obrona odbyła się w okresie obowiązywania tegoż aktu normatywnego.

W aspekcie czasowym istotne jest poza tym zasygnalizowanie, że analogiczne regulacje obowiązywały także we wcześniejszym stanie prawnym. Świadczy o tym, wydane na podstawie ustawy z 31 marca 1965 r. o stopniach naukowych i tytułach naukowych, rozporządzenie Rady Ministrów z 8 lutego 1966 r. w sprawie warunków i trybu przeprowadzania przewodów doktorskich i habilitacyjnych. Par. 13 ust 2 tego rozporządze-

nia przewidywał, że w zawiadomieniu o dacie i miejscu obrony powinna się znaleźć informacja, gdzie została złożona rozprawa doktorska, w celu umożliwienia zainteresowanemu zapoznania się z jej treścią.

ASPEKT INFORMACJI PUBLICZNEJ

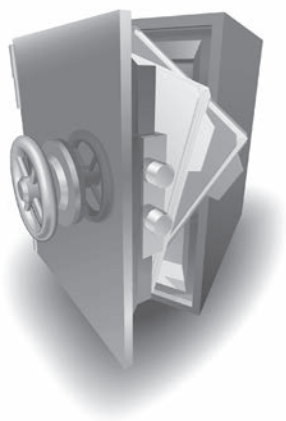
Niezależnie od kwestii statusu rozprawy doktorskiej jako utworu rozpowszechnionego w rozumieniu ustawy autorskiej, odrębnym zagadnieniem jest traktowanie rozprawy jako informacji publicznej, a tym samym stosowania do niej właściwych przepisów w tym zakresie. Problem ten był również przedmiotem oceny Sądu w ramach powyższego orzeczenia.

Sąd mianowicie przyjął w tym wyroku, że „o ile status rozprawy doktorskiej jako utworu podlegającego ochronie prawnoautorskiej nie stoi na przeszkodzie w uznaniu rozprawy doktorskiej jako informacji publicznej, to musi wpłynąć na sposób legalnie dopuszczalnego trybu udostępnienia tego dokumentu”, przy czym „zakwalifikowanie rozprawy doktorskiej do informacji publicznej nie oznacza automatycznie zasadności wniosku o udostępnienie informacji w trybie i na zasadach określonych w ustawie o dostępie do informacji publicznej”.

Dlatego też w ocenie Sądu „podmioty prowadzące postępowanie w sprawie o nadanie stopnia naukowego oraz inne podmioty zobowiązane do udostępnienia informacji publicznej mogą udostępniać rozprawy doktorskie w ramach realizacji obowiązku ustawowego wynikającego z u.d.i.p., ale w formach mieszczących się w zakresie zgodnym z prawem autorskim”.

W wymiarze praktycznym oznacza to, że „w modelowym wypadku, w którym zobowiązany do udostępnienia informacji publicznej nie posiada odpowiednich majątkowych praw autorskich lub też nie uzyskał licencji pozwalającej na udostępnienie utworu w określony sposób, udostępnienie rozprawy doktorskiej odbywa się w ramach dozwolonego użytku wynikającego z art. 28 u.p.a.p.p.”, czyli w szczególności użytku realizowanego przez biblioteki.

RAFAŁ GOLAT
Radca Prawny w Warszawie

Ochrona danych osobowych w pracy bibliotekarza Doświadczenia i praktyka

Prezes UODO sprawdza, czy IOD nie jest jedynie figurantem

W marcu 2022 r. rozpoczęły się pierwsze kontrole wywiązywania się przez administratorów z obowiązków związanych z wyznaczeniem inspektora ochrony danych. W serwisie prawo.pl w dniu 25.03.2022 r. pojawiła się informacja, potwierdzona przez rzecznika UODO, że rozpoczęto kontrole polegające na wysłaniu do administratorów listy pytań, z wymaganiem odpowiedzi oraz dowodów potwierdzających stan faktyczny. Organ nadzorczy pyta m.in.:

- czy został wyznaczony IOD;
- w jaki sposób IOD jest włączany we wszystkie sprawy dotyczące ochrony danych;
- czy IOD wykonuje także inne zadania – jeśli tak, wymaga wykazania, że pomimo tych zadań, ma czas i możliwości wykonywania swoich obowiązków;
- jak zapewniono niezależność IOD;
- w jaki sposób administrator zrealizował obowiązek opublikowania danych IOD.

Pytania są skierowane do administratora, a nie do inspektorów, gdyż ocenie podlega nie sposób wykonywania obowiązków przez inspektora, a to na ile administrator zapewnił zrealizowanie swoich obowiązków w zakresie wyznaczenia inspektora i zapewnienia mu skutecznego realizowania zadań. Nie ulega wątpliwości, że na podstawie skierowanych do administratorów pytań, można dojść do wniosku, że UODO weryfikuje, na ile wyznaczeni

IOD faktycznie zapewniają wsparcie swoim administratorom, a na ile są figurantami, których wyznaczono tylko po to, by byli.

Często podczas szkoleń i konferencji spotykam się z głosami, że administratorzy dorzucają obowiązki IOD jednemu ze swoich pracowników, nie zapewniając mu możliwości ich wykonywania (brak wiedzy, czasu, wsparcia). W efekcie IOD w takim podmiocie funkcjonuje jedynie z nazwy. Czasami też jest tak, że podmiot jest obsługiwany przez IOD, który ma wiedzę i kwalifikacje, jednakże nie poświęca jednostce wystarczająco uwagi, w praktyce nie realizuje skutecznie obowiązków.

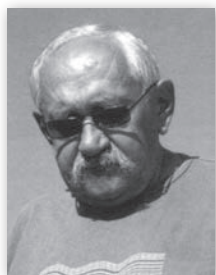
Należy podkreślić, że Prezes UODO wymaga nie tylko odpowiedzi na pytania, ale także wykazania, że pewne rzeczy są realizowane, np. poprzez udostępnienie procedur, które obowiązują u administratora. Za naruszenie obowiązków związanych z wyznaczeniem i funkcjonowaniem inspektora, przepisy RODO przewidują możliwość nałożenia pieniężnej kary administracyjnej. Trudno ocenić, czy organ nadzorczy będzie sięgał po to rozwiązanie, jednak jestem pewna, że gdyby jeden z administratorów, np. szkoła, biblioteka, urząd otrzymał karę za niezapewnienie inspektorowi zasobów do realizowania jego zadań, to inne podmioty wyciągnęłyby z tego wnioski i podjęły działania zmierzające do skuteczniejszego funkcjonowania IOD w ich instytucji.

Inspektor powinien przede wszystkim monitorować zgodność przetwarzania z przepisami i doradzać administratorowi w kwestiach związanych z przetwarzaniem danych. Do obu zadań są niezbędne czas oraz odpowiednia wiedza. Jeżeli w jednostce nie są przeprowadzane regularnie sprawdzenia zgodności z RODO, jeśli inspektor jest pełnoetatowym pracownikiem, który nie ma czasu (i chęci) zajmować się ochroną danych, wyniki kontroli nie będą pozytywne.

Z pewnością tego typu kontrole będą kontynuowane i cyklicznie urząd będzie rozsyłał pytania kontrolne do różnych podmiotów, zatem nawet jeżeli w tym momencie pewne kwestie związane z wykonywaniem zadań przez IOD wymagają poprawienia, warto to zrobić, by w przypadku kontroli być w stanie wykazać, że w jednostce funkcjonuje to właściwie.

I na koniec chciałabym dodać, że w zasadzie przetwarzanie danych osobowych to podstawa funkcjonowania wszystkich podmiotów publicznych i większości podmiotów prywatnych. Jeżeli otrzymywanie, przesyłanie, przechowywanie, opracowywanie, danych osobowych to podstawa działalności urzędów, szkół, bibliotek, ośrodków kultury, ośrodków pomocy społecznej, nie można tematu odkładać na dalszy plan. W dobie zagrożeń cybernetycznych, ryzyko utraty poufności, dostępności lub integralności danych rośnie drastycznie i należy ochronę danych traktować, jako jeden z ważniejszych elementów prowadzenia działalności.

SYLWIA CZUB-KIEŁCZEWSKA
WRC Consulting

23 maja 2022 roku w wieku 82 lat zmarł we Wrocławiu,
po długiej i ciężkiej chorobie

RYSZARD TURKIEWICZ

**bibliotekarz, poeta, felietonista, dyrektor Dzielnicowej Biblioteki
Publicznej Wrocław-Fabryczna, Rejonowej Biblioteki Publicznej im.
Andrzeja Struga, zastępca Dyrektora Miejskiej Biblioteki
Publicznej we Wrocławiu**

Ryszard Turkiewicz ukończył studia bibliotekoznawcze na Uniwersytecie Wrocławskim (dzieciństwo spędził w Jeleniej Górze, gdzie przyjechali jego rodzice, opuściwszy rodzinne Bilcze Złote na Podolu). Od 1963 r. pracował w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu. Z Jego inicjatywy (w 1999 r.) udostępniono czytelnikom pierwszą w Polsce skomputeryzowaną bibliotekę publiczną, zwyczajowo nazywaną Biblioteką Ikar. Był zdania, że działalność biblioteki publicznej nie może się ograniczać do wypożyczania książek, co zaowocowało powołaniem Galerii Exlibrisu przy bibliotece dzielnicy Wrocław-Fabryczna, znakomitej, docenionej przez środowisko artystyczne.

Uprawiał publicystykę, publikując w regionalnych i ogólnopolskich czasopismach branżowych, zarówno artykuły, jak i felietony. W latach 1985-1990 był redaktorem naczelnym „Książki i Czytelnika”, czasopisma wydawanego przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu (dziś: Dolnośląska Biblioteka Publiczna). Był autorem felietonów „Poradnika Bibliotekarza”, artykułów oraz tekstowej formy czatów *Pocztajmy*, *pocztajmy* publikowanych na łamach „Bibliotekarza”. W latach 2006-2017 był członkiem komitetu redakcyjnego „Bibliotekarza”. Wydawał czasopismo „W Rejonie Bibliotek”. Pisał także w mediach społecznościowych pod pseudonimem „Robaki”.

Wydął sześć tomów poetyckich: *On i my* (1992), *Kotlina* (2004), *Przygody trawy* (2009), *Jaskinia Werteba* (2012), *Kobiety NN* (2015), *Gorące chore lato* (2019).

Angażował się w działalność Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Był przewodniczącym okręgu dolnośląskiego SBP (2001-2005), członkiem ZG SBP (2001-2005, 2005-2009). Powołany w 2003 r. przez przewodniczącego SBP zespół pod przewodnictwem Ryszarda Turkiewicza przygotował projekt corocznie obchodzonego od 2004 r. Tygodnia Bibliotek (pod hasłem „Biblioteki w Europie były zawsze”).

U honorowany został medalem SBP „W Dowód Uznania” w 2009 r.

Pogrzeb odbył się 27 maja 2022 r. na Cmentarzu Ducha Świętego we Wrocławiu.

Pozostanie w naszej pamięci.

Redakcja „Bibliotekarza”

Natalia Kropp

02.12.1904 – 04.10.1995

W październiku 2022 r. minie 27 lat od śmierci Natalii Marii Kropp, kustosz Biblioteki Uniwersyteckiej oraz kierownika Biblioteki Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Absolwentki Uniwersytetu Lwowskiego im. Jana Kazimierza, która swoje powojenne losy związała z Uniwersytetem Wrocławskim. Na początku z Instytutem Historycznym (1947-1950), a następnie z Biblioteką Uniwersytecką (1950-1971).

Urodziła się 2 grudnia 1904 r. w Nadwórnej w województwie stanisławowskim w rodzinie Grzegorza Czerkasa i Filomeny z domu Szczerskiej. Miała jedną siostrę, Marię. Ojciec był urzędnikiem państwowym, a matka zajmowała się domem.

Szkołę powszechną oraz pierwsze cztery klasy gimnazjum Natalia ukończyła w Kamionce Strumiłowej. Następnie od piątej do siódmej klasy uczęszczała do Gimnazjum Realnego Sióstr Urszulanek w Stanisławowie, gdzie zdała egzamin dojrzałości. Ze względu na wysokie koszty, studia rozpoczęła dopiero w 1927 r. gdy ojciec został służbowo przeniesiony do Lwowa. Na Wydziale Humanistycznym, jako główny przedmiot wybrała historię, a geografii i propedeutykę filozofii jako przedmioty poboczne. W 1934 r. ukończyła studia, uzyskując dyplom magistra filozofii. Bezpośrednio po studiach złożyła w Kuratorium podanie o bezpłatną obowiązkową praktykę. Odbyła ją dopiero po dwóch latach w VII Gimnazjum im. Jana Kazimierza we Lwowie (od 1 września 1936 r. do 30 czerwca 1939 r.).

W 1936 r. wyszła za mąż za Jana Adolfa Kropka, starszego asystenta w Katedrze Pomocniczej Historii na Wydziale Humanistycznym Uniwer-

sytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej zrezygnowała z pracy i zajęła się gospodarstwem domowym. Od 1 września 1942 r. do 1 kwietnia 1943 r. zatrudniła się w Urzędzie Pracy. Niestety w kwietniu 1943 r. została zwolniona z powodu choroby i pozostawała na utrzymaniu męża. Mąż (przedwojenny pracownik Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie) przez cały okres okupacji zatrudniony był jako robotnik fizyczny w firmie „Dezynfektor”. Od dnia 26 sierpnia 1944 r. do 5 czerwca 1946 r. Natalia Kropp pracowała jako sekretarka w Miejskim Urzędzie Zdrowia we Lwowie.

10 czerwca 1946 r. wyjechali razem z mężem jako repatrianci do Wrocławia. 1 lipca 1946 r. rozpoczęła pracę jako sekretarka w Komitecie Słowiańskim Oddział we Wrocławiu, mąż otrzymał nominację na starszego asystenta Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Wrocławskiego. W Komitecie Słowiańskim pracowała do 1 stycznia 1947 r. W marcu 1947 r. zatrudniona została na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu we Wrocławiu na stanowisku starszego asystenta w Katedrze Historii Średniowiecznej Powszechnej. Dodatkowo do jej obowiązków należała inwentaryzacja czasopism i map w Bibliotece Instytutu Historii UW oraz prowadzenie katalogu biblioteki zakładowej. Od października 1948 r. pomagała prof. dr. Teofilowi Modelskiemu w porządkowaniu Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego. W międzyczasie rozpoczęła przygotowywanie rozprawy doktorskiej pt.: „Klasy społeczne u Słowian Zachodnich w średniowieczu”, której ostatecznie nie ukończyła. We wrześniu 1950 r. przeszła do Biblio-

teki Uniwersyteckiej we Wrocławiu na stanowisko asystenta bibliotecznego. W latach 1950-1954 pracowała w kilku Oddziałach: Opracowania Druków Zwartych Nowych, Czasopism, Katalogów.

W czerwcu 1956 r. została awansowana na stanowisko starszego bibliotekarza, a w sierpniu 1964 r. na kustosa. Systematycznie podwyższała swoje kwalifikacje i doksztalała się. W 1952 r. uczestniczyła w jednomiesięcznym kursie bibliotecznym. Uzupełniała też znajomość języków obcych na wewnętrznych lektoratach. W 1964 r. prowadziła samodzielny referat darów i wymiany w Oddziale Gromadzenia Zbiorów oraz kierowała zespołem opracowującym zbiory Katedry Filologii Germańskiej. Brała udział w zespołowej pracy naukowej prowadzonej przez Bibliotekę Narodową przy katalogu czasopism zagranicznych. W ramach Biblioteki Uniwersyteckiej opracowywała regionalny katalog systematyczny czasopism zagranicznych oraz brała udział w pracy nad retrospektywną bibliografią nauki o książce na podstawie „Tygodnika Kulturalnego”.

W październiku 1965 r. została przeniesiona z Biblioteki Głównej do Biblioteki Instytutu Geo-

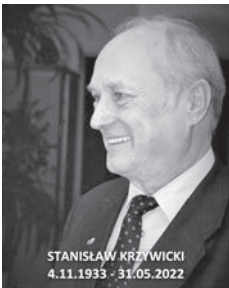
graficznego, na stanowisko kierownika. W 1970 r. osiągnęła wiek emerytalny, jednak pracowała do stycznia 1971 r. W lutym 1971 r. przeszła na emeryturę.

W czasie pracy zawodowej otrzymała nagrodę rektorską (1954) oraz została uhonorowana Medalem X-lecia Polski Ludowej (1955), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1955) oraz Odznaką XV-lecia wyzwolenia Dolnego Śląska (1960).

Działała aktywnie w Lidze Kobiet jako kierowniczką Sekcji Organizacyjnej, w Radzie Kobiet jako członek Zarządu. Ponadto była kierowniczką Sekcji Towarzystwo-Kulturalnej Klubu Demokratycznego Pracowników Naukowych. Należała do Towarzystwa Miłośników Historii, Towarzystwa Przyjaciół Ossolineum, Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Czeskiej.

Zmarła 4 października 1995 r. we Wrocławiu w wieku 91 lat. Została pochowana na Cmentarzu Grabiszyńskim.

EMILIA CZERNIEJEWSKA,
MAREK DUBIŃSKI

Zmarł Stanisław Krzywicki (1933-2022) – historyk, bibliotekarz, działacz społeczny, wieloletni dyrektor Książnicy Pomorskiej w Szczecinie (1974-2003), wiceprezes Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich i przewodniczący Zarządu Okręgu SBP w Szczecinie (do 16.04.2005 – później jako honorowy przewodniczący), członek honorowy SBP. Organizator wielu konferencji krajowych i zagranicznych, autor licznych publikacji z zakresu bibliotekarstwa praktycznego i kultury.

Pozostanie na zawsze w naszej pamięci
Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich

■ POSIEDZENIE SENACKIEJ KOMISJI KULTURY I ŚRODKÓW PRZEKAZU

11 maja br. odbyło się posiedzenie Senackiej Komisji Kultury i Środków Przekazu. Tematem przewodnim była sytuacja bibliotek i bibliotekarzy w Polsce. Spotkanie z przedstawicielami środowiska bibliotekarskiego zorganizowano z okazji ogólnopolskiego Dnia Bibliotekarza i Bibliotek. Obecny na posiedzeniu marszałek Senatu RP prof. Tomasz Grodzki zapewnił, że Senat zrobi wszystko, aby biblioteki w Polsce miały się jak najlepiej. Dyrektor Departamentu Mecenatu Państwa w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Mateusz Adamkowski poinformował, że w 2020 r. w Polsce łącznie z filiami działały 7782 biblioteki publiczne, 60% na wsiach i 40% w miastach. Dyrektor poinformował, że resort kultury wspiera działalność bibliotek publicznych poprzez Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa na lata 2021-2025. Na jego realizację łącznie przeznaczono 1 mld 100 mln zł, w tym 635 mln zł z budżetu państwa. Dzięki tej dotacji do bibliotek trafia rocznie 3,5 mln książek. Spotkanie przedstawicieli bibliotekarzy i organizacji bibliotekarskich było okazją do przedstawienia grupie senatorów sytuacji polskich bibliotek. Przewodnicząca spotkania nawiązała do zachowania w narodowym dziedzictwie kultury Kodeksu Korwina, bezcennego renesansowego rękopisu znajdującego się w zasobach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej. Odczytała Petycję w sprawie sytuacji bibliotek publicznych i bibliotekarzy, w której zwrócono się z prośbą o przeanalizowanie aspektu finansowania funkcjonowania polskich bibliotek publicznych, w tym m.in. kwestii wysokości płac pracowników bibliotek. Podczas dyskusji zwracano uwagę m.in. na niskie płace bibliotekarzy i innych pracowników bibliotek, trudności w naborze wykwalifikowanych pracowników, potrzebę otwarcia bibliotek w soboty, zorganizowania ich w szpitalach. W spotkaniu wzięli udział dyrektor Biblioteki Narodowej dr Tomasz Makowski oraz dyrektorzy bibliotek wojewódzkich. Z ramienia SBP uczestniczyła dr Barbara Budyńska, p.o. przewodniczącej SBP oraz członkowie Zarządu Głównego SBP. Dr B. Budyńska podkreśliła rolę i znaczenie SBP w podnoszeniu rangi zawodu bibliotekarza

i roli bibliotek w promocji czytelnictwa. Wskazała na instytucje współpracujące ze stowarzyszeniem, najważniejsze działania stowarzyszenia, jak również szeroki aspekt jego działalności na rzecz upowszechniania czytelnictwa oraz rozwoju różnych typów bibliotek. Odniosła się również do trudnej sytuacji związanej z finansowaniem stowarzyszeń, pozyskiwaniem środków na działalność w tym SBP. Retransmisja posiedzenia: <https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/posiedzenia,187,1,komisja-kultury-i-srodkow-przekazu.html?fbclid=IwAR0YaYgfyUUIIdQTkh4HIk8v2LbH3jG-AeyXSPaHyr-fA4znnF3HNbc39pM>

■ PREZYDIUM ZG SBP

12 maja br. odbyło się posiedzenie członków Prezydium ZG SBP. Tematem spotkania były przygotowania do Krajowego Zjazdu Delegatów SBP.

■ X SYMPOZJUM „LUDZIE KSIĄŻKI POMORZA ZACHODNIEGO”

12 maja br. odbyło się jubileuszowe sympozjum „Ludzie książki Pomorza Zachodniego” w ramach Tygodnia Bibliotek 2022 w Książnicy Pomorskiej w Szczecinie. Rozpoczęło się uroczystym wręczeniem „Złotego Exlibrisu” – honorowego wyróżnienia Książnicy Pomorskiej w Szczecinie – prof. dr. hab. Jerzemu Madejskiemu (Uniwersytet Szczeciński) w uznaniu zasług dla rozwoju czytelnictwa i sieci bibliotek na Pomorzu Zachodnim. Spotkanie prowadziły przewodnicząca Zachodniopomorskiego Okręgu SBP Małgorzata Bartosik oraz sekretarz naukowy Książnicy Pomorskiej, koordynatorka sympozjum Agnieszka Borysowska. Prelegenci zaprezentowali sylwetki: Saunierów (szczecińskiej rodziny księgarzy i wydawców z przedwojennego Szczecina); bibliotekarzy: Jana Zarańskiego (WBP Szczecin & WiMBP Szczecin), Leokadii Zwiłnian-Grabowskiej (WiMBP Szczecin), Zbigniewa Jakubowskiego (Książnica Stargardzka); dyrektorów biblioteki w Kamieniu Pomorskim – Władysława Kowalczyka, Tadeusza Marksa i Heleny Zwolskiej oraz dyrektorów biblioteki Uniwersytetu Szczecińskiego – Mirosławy Różyckiej i prof. Radosława Gazińskiego; osób spełniających się w pisaniu i wydawaniu książek:

Romany Kaszczyk, Barbary Arsoby, Stanisława Misakowskiego, Timm Stütz. Sympozja organizowane są od 2013 r. przez Książnicę Pomorską we współpracy z Zachodniopomorskim Okręgiem SBP w trakcie Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek i poświęcone są upamiętnieniu osób związanych z kulturą książki na Pomorzu Zachodnim. Teksty wygłoszonych referatów publikowane są na łamach kwartalnika „Bibliotekarz Zachodniopomorski”. Od 2019 r. koordynatorką cyklu jest Agnieszka Borysowska – sekretarz naukowy Książnicy Pomorskiej.

■ #1LIBIREF – WIOSENNY MARATON EDYCYJNY (ONLINE)

13 maja br. z okazji Tygodnia Bibliotek Okręg Mazowiecki SBP wraz ze Stowarzyszeniem Wikimedia Polska zorganizowało dla wszystkich bibliotekarzy i przyjaciół bibliotek spotkanie z Wikipedią – #1libiref (jeden bibliotekarz 1 przypis) – wiosenny maraton edycyjny (online). Odbyło się szkolenie online z podstaw Wikipedii oraz wprowadzanie nowych haseł oraz uzupełnianie już istniejących.

■ ANALIZA FUNKCJONOWANIA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH (AFBP) – UDOSTĘPNIONE SZABLONY

Na stronie projektu Analiza Funkcjonowania Bibliotek udostępniono szablony arkusza kalkulacyjnego Excel do indywidualnego wykorzystania przez biblioteki publiczne biorące udział w badaniach AFBP, w celu graficznego przedstawiania wyników ich działalności. Szablony pozwalają na zestawianie danych konkretnej biblioteki z danymi grup bibliotek o podobnych cechach (podtyp, wiel-

kość środowiska); graficzną prezentację wskaźników. Więcej informacji na stronie: <https://afb.sbp.pl/afb/wyniki-badan/>

■ SBP, WYDAWNICTWO NAUKOWE I EDUKACYJNE SBP NA 12. WTK

Warszawskie Targi Książki w tym roku odbywały się na Placu Defilad oraz w Pałacu Kultury i Nauki w dniach 27-29 maja. Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne SBP miało swoje stoisko 110A w sali Korczaka PKiN, na którym proponowało swoje publikacje z upustem nawet do 35%. 27 maja odbyło się w sali Kisielewskiego spotkanie z Rafałem Hetmanem, blogerem i reporterem, który opowiedział o tym, jak zmieniają się odbiorcy mediów społecznościowych, gdzie najczęściej bywają i jakie formy opowiadania o książkach są obecnie najefektywniejsze. Ze względu na warunki atmosferyczne, nie na Scenie Głównej lecz w foyer Teatru Studio odbyła się uroczystość ogłoszenia wyników Konkursu ACADEMIA 2022 na najlepszą książkę akademicką i naukową. Uroczystości towarzyszyło wręczenie nagród Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich: Bibliotekarz Roku 2021, Mistrz Promocji Czytelnictwa 2021 i Nagrody Naukowej SBP im. Adama Łysakowskiego za 2021 rok.

■ POSIEDZENIE ZG SBP

30 maja br. odbyło się posiedzenie członków ZG SBP. Tematem spotkania były przygotowania do Krajowego Zjazdu Delegatów SBP oraz Polityka bezpieczeństwa, m.in. w zakresie ochrony danych osobowych w SBP.

MARZENA PRZYBYSZ

Informacje dotyczące działalności Stowarzyszenia dostępne są także na <http://www.sbp.pl/sbp/dzialalnosc>.

▶▶ W KILKU SŁOWACH

ZAPROSILI NAS

- Biblioteka Publiczna im. Z. J. Rumla w Dzielnicy Praga-Południe na spotkanie autorskie z Rafałem Dajborem „Mój mąż jest z zawodu dyrektorem, czyli jak u Barei2” (04.06.); piknik archiwalny „Dziewczyny z Kresów” – wykład Katarzyny Węglińskiej (11.05.);

spotkanie historyczne „Rzeczpospolita Wielu Narodów” (13.06.); spotkanie z Joanną Kołaczkowską „O kabarecie... na poważnie” (22.06.).

- Miejska Biblioteka Publiczna im. J. A. i A. S. Żółkiewskich w Radomiu na Jubileusz 100-lecia radomskiej biblioteki (15.06.).

■ KAZIMIERZ ODNOWICIEL. ROZTROPNY POLITYK I ZWYCIĘSKI WÓDZ

W dniu 26 marca br. odbyło się spotkanie z dr. Mariuszem Sampem, historykiem, autorem licznych publikacji z zakresu mediewistyki, poświęcone jego najnowszej pracy zatytułowanej *Kazimierz Odnowiciel. Roztropny polityk, zwycięski wódz* (Wyd. Lira, Warszawa 2021). Postać księcia Kazimierza Odnowiciela przedstawiona została przez pryzmat jego osiągnięć na polu przywracania domeny piastowskiej. Zasiadający na tronie polskim w latach 1034-1058 następca Mieszka II rozpoczynał swoje rządy w bardzo trudnym dla państwa okresie. Lata 30. XI w. obfitowały w liczne wydarzenia, które w dużej mierze zaprzepąściły dzieło pierwszych władców Polski. Do głosu doszli wówczas możnowładcy, którzy zbuntowali się przeciwko władzy książęcej. Równocześnie wybuchło też powstanie ludowe, połączone z reakcją pogańską. Sam książę Kazimierz zmuszony został do ucieczki z Gniezna. Zaburzeniom na gruncie wewnętrznym towarzyszył najazd czeski, który spustoszył dużą część kraju. Największym zniszczeniom w wyniku akcji zbrojnej czeskiego księcia Brzetysława uległa Wielkopolska oraz Małopolska. Z Polski wywiezione zostały liczne dobra, wśród nich m.in. relikwie św. Wojciecha z katedry gnieźnieńskiej oraz ciała Pięciu Polskich Braci Męczenników z Poznania. Urowadzona została duża liczba ludności, np. mieszkańców Giecza, przesiedlonej do Czech. Doszczętnie zniszczone zostały także Poznań, Ostrów Lednicki, Legnica i Gniezno. Czechy zdołały również podporządkować sobie Śląsk.

Powrót piastowskiego księcia, przebywającego w tym czasie najprawdopodobniej na terenie Węgier, zapoczątkował starania o odbudowę państwa. Wśród najważniejszych zadań stojących przed Kazimierzem Odnowicielem była kwestia odzyskania Mazowsza, na którym w nieznanych szerzej okolicznościach władzę przejął dawny wojewoda Mieszka II Mieciałw. Mazowsze pod jego rządami wyrosło na silny twór państwowy, umocniony dodatkowo napływającą, w poszukiwaniu ratunku przed niepokojami w państwie Piastów, ludnością z innych dzielnic. Starania o podporządkowanie Mazowsza podjął książę Kazimierz m.in. poprzez zawiązanie sojuszu z Jarosławem Mądrym, księ-

■ Książka ze zbiorów własnych
Autora

ciem Rusi. Dla umocnienia porozumienia z Rusią poślubił siostrę kijowskiego księcia Dobronię Marię. Ostatecznie w wyniku długoletnich zmagani zbrojnych Mazowsze włączone zostało ponownie w skład państwa polskiego w 1047 r. W dalszej kolejności Kazimierz Odnowiciel skoncentrował się na odzyskaniu z rąk Przemyslidów Śląska, co uwieńczone zostało sukcesem w 1050 r., gdy we władaniu polskiego księcia znalazła się większość śląskich grodów. Udało mu się również uzyskać potwierdzenie tego stanu na drodze dyplomatycznej. Na zjeździe w Kwedlinburgu w 1054 r. cesarz Henryk III przyznał księciu Kazimierzowi władzę nad Śląskiem. Całość dokonań Kazimierza Odnowiciela w pełni zasadnym uczyniło stwierdzenie autora omawianej pracy, który, podsumowując swoje rozważania, podkreślił, iż w dużej mierze jedynie dzięki talentom politycznym księcia udało się odbudować zasadniczy zrąb wczesnopiastowskiej monarchii.

W trakcie spotkania zaprezentowane zostały także inne pozycje poświęcone omawianej problematyce, w tym m.in. popularnonaukowa praca Zdzisława Stanisława Pietrasa zatytułowana *Kazimierz Odnowiciel. Szkic* (Katowice 1976) oraz publikacja Gerarda Labudy pt.: *Mieszko II. Król Polski (1025-1034). Czasy przełomu w dziejach państwa polskiego* (Poznań 2008).

Nagranie ze spotkania wyemitowane zostało na kanale YouTube Biblioteki na Koszykowej.

DR MACIEJ MOTAS

POSTAKTUALIA

Bibliotekarstwo nie mogłoby funkcjonować dobrze bez odpowiedniego zaplecza koncepcyjnego, toteż z upływem lat ukonstytuowała się taka podbudowa teoretyczna, w postaci mniej więcej trzech – a teraz już czterech – lekko wyodrębnionych dyscyplin naukowych. To wiedza o bibliotekarstwie, bibliotekoznawstwo oraz bibliologia. A obecnie jeszcze ta czwarta: wiedza o informacji.

Można oczywiście spierać się, czy tak jest do końca, ale na mój gust: to jest spór jałowy. Ważne czy przemyślenia są wzajemnie spójne, czy trzymają się kupy, oraz – czy przynoszą pożytek utworzonej dla potrzeb praktycznych, bibliotecznej sieci. Otóż ja ten pożytek bez wątpienia widzę, a przepracowałem w zawodzie 60 lat. Myślę, że i dla Państwa jest zauważalny.

Ale on nie tworzy się sam. Dobro intelektualne – a takie ono jest – trzeba wypracować i czynią to konkretni ludzie: osoby mądre. Które kolejno odchodzą, bo czas czyni swoje, ale ich dokonania nie znikają. A z nich korzystają ci wszyscy, którzy ten zawód uprawiają.

Że przypomnę prof. Helenę Więckowską, prof. Krzysztofa Migonia, a teraz wycofuje się na boczny tor prof. Elżbieta Barbara Zybert – z pozostawionym śladem, w postaci wspaniałej książki (która Jej dotyczy) *Wokół bibliotek i dziedzictwa kultury* wydanej przez SBP. To olbrzymi uszczerbek w strefie zawodowych kompetencji, bo to właśnie te osoby doprowadziły polską wiedzę bibliotekoznawczą do najwyższego poziomu. Zapewniam Państwa, że tak jest, bo czytam teksty naukowo-zawodowe w rozmaitych językach; otóż mamy się czym pochwalić.

JACEK WOJCIECHOWSKI

BIBLIOTEKARZ

Czasopismo wydawane przez
Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
we współpracy z Biblioteką Publiczną
m.st. Warszawy – Biblioteką Główną
Województwa Mazowieckiego

Rada Redakcyjna:

Zdzisław GĘBOŁYŚ (przewodniczący),
Sylvia BŁASZCZYK, Stanisław CZAJKA,
Małgorzata JEZIERSKA, Mirosława MAJEWSKA,
Bożena WINIARSKA

Redaktor naczelna:

Elżbieta STEFANCZYK
(tel. 600-433-877; e-mail: e.stefanczyk@sbp.pl,
e.stefanczyk@onet.pl)

Zastępca redaktora naczelnego:

Barbara BUDYŃSKA
(tel. 507-622-572; e-mail: b.budynska@sbp.pl)

Sekretarz redakcji:

Marzena PRZYBYSZ
(tel. 697-790-802; e-mail: m.przybysz@sbp.pl)

Redaktor techniczny:

Elżbieta MATUSIAK

Opracowanie graficzne i łamanie:

Ewa MAJEWSKA

Tłum. na jęz. angielski:

Małgorzata WALESZKO

Projekt graficzny:

Tomasz KASPERCZYK

„Bibliotekarz” – www.czasopisma.sbp.pl/bibliotekarz

Redakcja zastrzega sobie prawo do opracowania
redakcyjnego i skracania tekstów.

Wydawnictwo Naukowe
i Edukacyjne Stowarzyszenia
Bibliotekarzy Polskich
00-335 Warszawa,
ul. Konopczyńskiego 5/7,
tel. 22 827-52-96
www.wydawnictwo.sbp.pl

Marta LACH – Z-ca Dyrektora Biura ZG SBP
ds. wydawnictw
tel. 784 698 446, e-mail: m.lach@sbp.pl

Konto SBP: Credit Agricole Bank Polska S.A.
46 1940 1076 3122 4176 0000 0000

Druk i oprawa: KRM Druk Sp. z o.o., Sp.k.
www.krmdruk.com

ISSN 0208-4333. Indeks 352624

WARUNKI PRENUMERATY „BIBLIOTEKARZA”

„Bibliotekarz” dostępny jest w prenumeracie
i w bezpośredniej sprzedaży w Biurze ZG SBP. Koszt
prenumeraty rocznej w 2022 r. to **210 zł**. Zamówienia
na czasopismo można składać w ciągu całego roku,
od dowolnego numeru pisma:

- za pośrednictwem e-sklepu SBP, pod adresem
www.sbp.pl/prenumerata,
- e-mailem na adres: sprzedaz@sbp.pl,
- listownie na adres: Dział Sprzedaży SBP. Bu-
dynek F, al. Niepodległości 213, 02-086 War-
szawa.

Przy zamówieniu większej liczby egzemplarzy
proponujemy następujące rabaty:

- 2-9 egzemplarzy – 20%,
- 10 i więcej egzemplarzy – 30%.

„Bibliotekarz” jest dostępny online w Archiwum
Cyfrowym SBP pod adresem www.ac.sbp.pl

WAŻNE DLA AUTORÓW PUBLIKUJĄCYCH W „BIBLIOTEKARZU”

1. Przesyłanie tekstów w plikach w progra-
mie Word w formatach DOC lub RTF (od-
stęp 1,5 między wierszami), wykresy i tabele
w programie excel, a zdjęcia w formacie JPG
w rozdzielczości 300 dpi na adres Wydawnic-
two Naukowe i Edukacyjne SBP ([wydawnic-
two@sbp.pl](mailto:wydawnic-
two@sbp.pl)) lub bezpośrednio do redaktora
naczelnego na adres: e.stefanczyk@sbp.pl.
Teksty i fotografie powinny być podpisane.
2. Stopień lub tytuł naukowy oraz miejsce pracy
i pełniona funkcja do umieszczenia w notce
o autorze.
3. Oświadczenie Autora o wyrażeniu zgody na
bezpłatne publikowanie danego tekstu w in-
ternecie w związku z digitalizacją „Bibliote-
karza”.

Magdalena Gomułka

Bibliotekarz Roku 2021

St. bibliotekarz-instruktor
Biblioteka Śląska w Katowicach, Dział Instrukcyjno-Metodyczny

wykształcenie: wyższe bibliotekarskie
11 lat pracy w bibliotece
Śląski Bibliotekarz Roku 2021

Jako wolontariuszka w grupie bibliotekarzy New Professionals Special Interest Group (NPSIG) IFLA, M. Gomułka należy do grona polskich bibliotekarzy, którzy działają aktywnie na arenie międzynarodowej. W minionym roku, na Szczycie Cyfrowym IGF w Katowicach (6-10.12.2021) zaprezentowała działania polskich bibliotek naukowych, szkolnych i publicznych w obszarze kształcenia umiejętności cyfrowych. Podczas sesji koalicji DC-PAL Public Access przedstawiła prezentację pt. Polish libraries and community-based digital inclusion (Biblioteki polskie a społeczna integracja cyfrowa), która była rezultatem kilkumiesięcznych badań własnych i kwerendy w Instytucie Książki i Czytelnictwa BN. Mobilizując środowisko bibliotekarskie w kraju zdołała też stworzyć grupę 30 bibliotekarzy i pracowników organizacji pozarządowych uczestniczących w obradach IGF w formule zdalnej i stacjonarnej w Katowicach.

Od 2012 r. jest członkiem Koła SBP przy Bibliotece Śląskiej, a od 2017 r. sekretarzem Zarządu Okręgu SBP w Katowicach. Zachęca i mobilizuje kolegów z pracy do aktywnego udziału w krajowych i zagranicznych inicjatywach. W minionym roku dzięki niej wielu z nich wzięło udział, np. w projekcie edukacyjnym FRSI „Nie siedź-sieciuj” oraz w kongresie IFLA WLIC 2021 online. Wdrożony też został projekt edukacyjny jej autorstwa Erasmus + Bibliotekarze = Nowe Technologie (dofinansowanie ze środków UE, realizacja grudzień 2021 – listopad 2022).

Koordynowała ponadto organizację konkursu muzycznego NPSIG Music Contest 2021, w ramach grupy IFLA NPSIG. Dzięki działaniom promocyjnym zainteresowała tym konkursem polskich bibliotekarzy (w efekcie wśród 70 piosenek z 17 krajów aż 26 utworów pochodziło z polskich bibliotek) i pozyskała krajowych oraz zagranicznych fundatorów nagród konkursowych (PWM, firmę Legimi, IAML i Bibliotekę AM w Katowicach).

Brała też aktywny udział w panelu dyskusyjnym Coach-Surfing or Coach-Potato na konferencji online Stowarzyszenia Bibliotek Niemieckich DBT Bibliothekartag 2021 oraz była moderatorką sesji Music in the Library World na Kongresie IFLA WLIC 2021.

Dzięki umiejętności pracy w formule zdalnej nabytej w IFLA organizowała spotkania online. Moderowała blisko 30 webinarów i spotkań online w języku polskim i angielskim, w tym dla dyrektorów bibliotek publicznych w powiatach woj. śląskiego, członków Koła SBP przy BŚ, grupy roboczej śląskich uczestników projektu „Nie siedź-sieciuj”, comiesięcznych zebrań grupy NPSIG i otwartych spotkań integracyjnych „NPSIG Happy Hour”.

We współpracy z IFLA oraz SBP zorganizowała też dodatkowe spotkanie online w języku angielskim Libraries helping build a people-centred internet: connectivity, content and a competence, które towarzyszyło Szczytowi Cyfrowemu IGF. Wzięło w nim udział 31 uczestników z całego świata, a prelegentami byli pracownicy polskich bibliotek, FRSI, Biblioteki Narodowej w Singapurze, IFLA oraz EIFL.

Jest osobą sumienną i zaangażowaną, otwartą, nie bojącą się wyzwań. Jej aktywność inspirowała innych do podejmowania dodatkowych zadań. Działalności społecznej poświęca swój wolny czas podkreślając przy tym, że członkostwo w SBP dało jej poczucie wspólnoty z krajowym i międzynarodowym środowiskiem zawodowym bibliotekarzy.

*Serdecznie gratulujemy
Redakcja „Bibliotekarza”*

NOWOŚCI

WYDAWNICTWA NAUKOWEGO I EDUKACYJNEGO
STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH

